

www.alpconv.org

TRAJNOSTNI RAZVOJ PODEŽELJA IN INOVACIJE

Poročilo o stanju Alp

ALPSKA KONVENCIJA
Alpski signali – posebna izdaja 3

POVZETEK

KOLOFON

Izdajatelj:

Stalni sekretariat Alpske konvencije
www.alpconv.org
info@alpconv.org

Glavna pisarna:

Herzog-Friedrich-Straße 15
A-6020 Innsbruck
Avstrija

Izpostava:

Viale Druso-Drususallee 1
I-39100 Bolzano-Bozen
Italija

Grafično oblikovanje in tisk:

Karo Druck KG (Eppan/Appiano, BZ, Italija)

Prevodi: INTRALP

Fotografija na naslovnici:

© Hanspeter Schiess

ISBN: 978-88-97500-01-8

© **Stalni sekretariat Alpske konvencije, 2011**

**TRAJNOSTNI
RAZVOJ PODEŽELJA
IN INOVACIJE**

Poročilo o stanju Alp

ALPSKA KONVENCIJA
Alpski signali – posebna izdaja 3

POVZETEK

Poročilo je bilo sprejeto na XI. Alpski konferenci, ki je 8. marca 2011 potekala na Brdu pri Kranju (Slovenija). Priprava poročila je bila koordinirana s strani Stalnega sekretariata Alpske konvencije v sodelovanju s Francoskim predsedstvom delovni skupini.

Besedilo povzetka Poročila o stanju Alp je bilo pripravljeno s strani Francoskega predsedstva ad-hoc delovni skupini strokovnjakov, v sodelovanju s Stalnim sekretariatom Alpske konvencije in člani ad-hoc skupine strokovnjakov.

[Člani ad-hoc skupine strokovnjakov](#)

Predsedstvo

Francija

Jean Pierre Chomienne, DATAR France, Délégation interministérielle à l'aménagement du territoire et à l'attractivité régionale (DATAR Francija, Medresorska delegacija za prostorsko načrtovanje in privlačnost regij)

S podpora:

Charlotte Penel, CIPRA France, Comité français de la Commission Internationale pour la Protection des Alpes (CIPRA Francija, Mednarodna komisija za varstvo Alp)

Člani

Avstrija

Elisabeth Süssenbacher, Umweltbundesamt (Avstrijska okoljska agencija, Oddelek za rabo prostora & biološko varnost)
Bettina Schwarzl, Umweltbundesamt (Avstrijska okoljska agencija, Oddelek za rabo prostora & biološko varnost)

Evropska komisija

Lukas Visek, Generalni direktorat za kmetijstvo in razvoj podeželja

Francija

Jean Pierre Chomienne, DATAR France (DATAR Francija, Medresorska delegacija za prostorsko načrtovanje in privlačnost regij)
Charlotte Penel, CIPRA France (CIPRA Francija, Mednarodna komisija za varstvo Alp)

Italija

Francesco Tagliaferro, IPLA Istituto per le Piante da Legno e l'Ambiente (IPLA, Inštitut za gozdove in okolje)
Luca Cetara, Unità di Coordinamento Convenzione delle Alpi-IMA, EURAC Bolzano (EURAC research, Bolzano/Bozen)
Andrea Bianchini, Unità di Coordinamento Convenzione delle Alpi-IMA, EURAC Bolzano (EURAC research, Bolzano/Bozen)

Liechtenstein

Michael Fasel, Amt für Wald, Natur und Landschaft (Urad za gozdove, naravo in upravljanje rabe prostora)

Nemčija

Dr. Florian Ballnus, Bayerisches Staatsministerium für Umwelt und Gesundheit (Ministrstvo dežele Bavarske za okolje in javno zdravje)

Slovenija

Blanka Bartol, Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za prostor

Švica

Jonas Schmid, ARE Bundesamt für Raumentwicklung (Zvezni urad za okolje, promet, energijo in komunikacije DETEC, ARE - Zvezna pisarna za prostorski razvoj)

[Opazovalci, ki so sodelovali pri pripravi poročila](#)

AEM, Evropsko združenje izvoljenih predstavnikov iz gorskih regij, *Nicolas Evrard*

Euromontana, *Thomas Egger*

ISCAR, Mednarodni znanstveni odbor za raziskovanje Alp, *Jean-Jacques Brun*

[Kontaktne točke Alpske konvencije](#)

Avstrija

Ewald Galle, Lebensministerium

(Avstrijsko zvezno ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo, okolje in upravljanje z vodami; Mednarodne okoljske zadeve)

Francija

Marie-Joëlle Couturier, Ministère de l'Écologie, du Développement Durable, des Transports et du Logement

(Ministrstvo za ekologijo, trajnostni razvoj, promet in bivanje)

Italija

Paolo Angelini, Ministero dell'Ambiente e della Tutela del Territorio e del Mare

(Ministrstvo za okolje, prostor in morje)

Liechtenstein

Felix Näscher, Amt für Wald, Natur und Landschaft

(Urad za gozdove, naravo in upravljanje rabe prostora)

Monako

Patrick Van Klaveren, Ministère d'État, Délégué Permanent auprès des Organismes Internationaux à caractère scientifique, environnemental et humanitaire

(Ministrstvo za zunanje zadeve, stalno predstavništvo za mednarodne organizacije za področja znanosti, okolja in humanitarnih zadev)

Nemčija

Silvia Reppe, Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit

(Zvezno ministrstvo za okolje, varstvo narave in jedrsko varnost)

Dr. Peter Eggensberger, Bayerisches Staatsministerium für Umwelt und Gesundheit

(Ministrstvo dežele Bavarske za okolje in javno zdravje)

Slovenija

Tanja Bogataj, Ministrstvo za okolje in prostor

Švica

Silvia Jost, ARE Bundesamt für Raumentwicklung

(Zvezni urad za okolje, promet, energijo in komunikacije DETEC, ARE - Zvezna pisarna za prostorski razvoj)

[Stalni sekretariat Alpske konvencije](#)

Marco Onida, generalni sekretar

Regula Imhof, namestnica generalnega sekretarja (koordinatorica za poročilo RSA3)

Marcella Macaluso

Barbara Polajnar

[Institucije, ki so prispevale k poročilu](#)

Pri pripravi poročila so sodelovale tako javne kot zasebne institucije; prispevale so podatke, primere dobre prakse, študije primerov in bile na voljo za posvetovanje. Posebna zahvala gre naslednjim institucijam:

Mednarodna institucija

EEA, Evropska agencija za okolje

Nacionalne institucije

Avstrija

Lebensministerium - Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft

(Zvezno ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo, okolje in upravljanje z vodami)

Bundesanstalt für Bergbauernfragen

(Zvezni inštitut za vprašanja gorskega kmetijstva)

Umweltbundesamt

(Avstrijska okoljska agencija, oddelki za „Kakovost zraka & energijo“, „Površinske vode“, „Ocena vplivov na okolje & podnebne spremembe“, „Biotska raznovrstnost & varovanje narave“)

Francija

ADEME, Agence de l'Environnement et de la Maîtrise de l'Énergie

(ADEME, Francoska agencija za okolje in upravljanje z energijo)

ADRETS, Association pour le Développement en Réseau des Territoires et des Services

(ADRETS, Zveza za razvoj prometnih povezav in storitev)

Cemagref, l'institut de recherche en sciences et technologies pour l'environnement

(Cemagref, raziskovalni inštitut za znanost in tehnologijo za okolje)

Chambre de commerce et d'industrie de Haute Savoie

(Trgovinska zbornica Haute-Savoie)

Ministère de l'Écologie, du Développement durable, des Transports et du Logement, Conseil général de l'environnement et du développement durable, Commission permanente des ressources naturelles

(Ministrstvo za ekologijo, trajnostni razvoj, promet in bivanje, Urad za okolje in trajnostni razvoj, Stalni odbor za naravne vire)

Suaci Alpes du Nord - GIS Alpes-Jura

(Gorski oddelki Kmetijskih zbornic Savoie, Haute Savoie and Isère)

Italija

EURAC Research

IPLA, Istituto per le Piante da Legno e l'Ambiente

(IPLA, Inštitut za gozdove in okolje)

Ministero dell'Ambiente e della Tutela del Territorio e del Mare

(Ministrstvo za okolje, prostor in morje)

Liechtenstein

Liechtenstein Tourism

(Turizem Liechtenstein)

Resort environment, spatial planning, agriculture and forestry

(Oddelek za okolje, prostorsko načrtovanje, kmetijstvo in gozdarstvo)

Nemčija

Bayerisches Staatsministerium für Arbeit und Sozialordnung, Familie und Frauen

(Ministrstvo dežele Bavarske za delo in socialne zadeve, družino in ženske)

Bayerisches Staatsministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten

(Ministrstvo dežele Bavarske za prehrano, kmetijstvo in gozdarstvo)

Bayerisches Staatsministerium des Innern

(Ministrstvo dežele Bavarske za notranje zadeve)

Bayerisches Staatsministerium für Unterricht und Kultus

(Ministrstvo dežele Bavarske za šolstvo in kulturo)

Bayerisches Staatsministerium für Wirtschaft, Infrastruktur, Verkehr und Technologie

(Ministrstvo dežele Bavarske za gospodarstvo, infrastrukturo, promet in tehnologijo)

Slovenija

Ministrstvo za gospodarstvo, Direktorat za podjetništvo in konkurenčnost, Direktorat za turizem, Direktorat za energijo

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za prostor

Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalni razvoj

Statistični urad Republike Slovenije

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo

Švica

Bundesamt für Energie

(Zvezni urad za energijo)

Bundesamt für Landwirtschaft

(Zvezni urad za kmetijstvo)

Bundesamt für Raumentwicklung

(Zvezni urad za prostorski razvoj)

Bundesamt für Statistik

(Zvezni statistični urad)

Bundesamt für Umwelt

(Zvezni urad za okolje)

Staatssekretariat für Wirtschaft

(Zvezni sekretariat za gospodarstvo)

KAZALO

Glosar	6
Predgovor	7
Uvod	9
A Trajnostni razvoj podeželja in inovacije v Alpah	12
B Gore kot strateško območje v Evropi – teritorialna raznolikost in posebnosti za trajnostni razvoj	16
B.1 Uveljavljanje ukrepov za razvoj podeželja	16
B.2 Alpe: območje, ki se ureja z različnimi strategijami upravljanja	17
C Gonilne sile razvoja v Alpah	24
C.1 Družbenoekonomski trendi	24
C.2 Medsebojni odnosi med mestnimi in podeželskimi območji	29
C.3 Podnebne spremembe in upravljanje z energijo	33
D Stanje razvoja podeželja: naravni in človeški viri v Alpah in upravljanje z energijo	36
D.1 Alpe: območje, znano po naravnem bogastvu	36
D.2 Značilnosti človeških virov	38
D.3 Upravljanje z energijo v Alpah	41
E Strategije za razvoj podeželja	43
F Glavni izzivi razvoja podeželja	46
F.1 Koordinacija javnih ukrepov na območju Alp in potreba po novih vrstah teritorialnega upravljanja	46
F.2 Izboljšanje funkcionalnih povezav med podeželjem in urbaniimi območji	47
F.3 Spodbujanje raziskav za inovacije v gorskih območjih	48
F.4 Krepitev gospodarskih dejavnosti, značilnih za Alpe	49
F.5 Mreženje na podlagi izkušenj v zvezi s trajnostnim razvojem v Alpah	49
F.6 Spodbujanje varčevanja z energijo in uporabe obnovljivih virov energije	50
Bibliografija in spletne strani	51
Priloga	52

SEZNAM ZEMLJEVIDOV

Zemljevid 1: Metropole in njihove aglomeracije v alpskem loku	10
Zemljevid 2: Območje Alpske konvencije	18
Zemljevid 3: Alpski prostor	18
Zemljevid 4: Jugovzhodna Evropa	19
Zemljevid 5: Srednja Evropa	19
Zemljevid 6: Severozahodna Evropa	19
Zemljevid 7: Območje Mediterana	19
Zemljevid 8: Izjemni položaj Alp z vidika njihovega odnosa do okoliškega prostora	20
Zemljevid 9: Aglomeracije v Alpah in okoliška predalpska metropolitanska območja	21
Zemljevid 10: Razmerje starostnih skupin na območju Alp	24
Zemljevid 11: Celotni porast prebivalstva med zadnjima dvema štetjema	25
Zemljevid 12: Središča trgov delovne sile in čas prevoza na delo (min)	26
Zemljevid 13: Delovna mesta v primarnem sektorju, leto 2000	27
Zemljevid 14: Delovna mesta v sekundarnem sektorju, leto 2000	27
Zemljevid 15: Delovna mesta v terciarnem sektorju, leto 2000	28
Zemljevid 16: Sprememba rabe kmetijskih zemljišč	28
Zemljevid 17: Območja s podobnim razvojem	29
Zemljevid 18: Razvoj trga delovne sile	30
Zemljevid 19: Intenzivnost turizma v alpskih občinah	31
Zemljevid 20: Povpraševanje po zemljiščih	31
Zemljevid 21: Vegetacijski pasovi	37
Zemljevid 22: Gostota prebivalstva na poselitvenem območju	39
Zemljevid 23: Jezikovne skupine na območju Alpske konvencije	40

SEZNAM TABEL

Tabela 1: Različne administrativne ravni politike razvoja podeželja v alpskih deželah	22
Tabela 2: Storitve, ki jih gorska območja zagotavljajo nižinskim predelom	36
Tabela 3: Pregled tipov občin in strukture prebivalstva (dostopnost referenčnega leta se spreminja med 1987 in 2004)	38

GLOSAR

V okviru RSA3 je bil dogovorjen pomen sledečih izrazov:

- **Alpsko območje** je območje znotraj perimetra Alpske konvencije.
  - **Podeželsko območje** je celotno območje znotraj ozemlja, ki ga omejuje perimeter Alpske konvencije, ki pa izključuje glavna urbana središča z več kot 125.000 prebivalci, kot so Bolzano, Trento, Salzburg, Rosenheim, Innsbruck, Luzern, Annecy, Chambéry in Grenoble.
  - **Trajnostni razvoj podeželja** se v glavnem razume kot rezultat tistih človekovih dejavnosti, ki uporabljajo vire s podeželskih območij za povečanje blagostanja. Razvoj se šteje za trajnostnega v primeru, da je v skladu s potrebami sedanje generacije, ne da bi se s tem oviralo prihodnje generacije pri zadovoljevanju njihovih potreb.
Spodbujanje raznolikosti in inovativnosti na podeželju je ključnega pomena za razvoj podeželja. Njegov namen je preusmeriti proces zmanjševanja števila prebivalcev, stimulirati zaposlovanje in enake možnosti, odgovoriti na naraščajočo potrebo po boljši kakovosti zdravstva, varnosti, osebnega razvoja in prostočasnih dejavnosti in nenazadnje na splošno izboljšati kakovost življenja alpskega prebivalstva.
  - **Inovacija** je uspešna proizvodnja, asimilacija in izkoriščanje novosti v družbeni in socialni sferi. Z vidika razvoja podeželja je treba teritorialne inovacije upoštevati skupaj in v povezavi s stebri trajnostnega razvoja, z reorganizacijo in skupno rabo območij ter s komunikacijskimi mrežami in mrežami akterjev, v smeri konkurenčnosti, območij, privlačnosti in usklajenega gospodarskega razvoja.
  - **Naravni viri** so na voljo v naravnem okolju, vendar ne v izobilju. Štejemo jih za gospodarski vir. Praviloma so to viri, ki so nam naravno na voljo, npr. premog, baker, surova nafta, cink, itd., in jih je mogoče prodati na trgu. Ti viri imajo na trgu določeno vrednost, ki niha v skladu s tržnimi zakonitostmi po krivulji ponudbe in povpraševanja. Čisti zrak, svežo vodo, gozdove, krajine, sončno toploto, podnebne danosti, itd. prištevamo k okoljskim virom. S temi viri se po navadi ne trguje, njihovo vrednost pa običajno prebivalstvo in tisti, ki sprejemajo odločitve, podcenjujejo.
  - **Človekove dobrine** na posreden način prispevajo k gospodarski vrednosti. Razvijajo se skozi čas, nanje pa lahko gledamo kot na dediščino znotraj določenega območja. Čeprav je dediščina ponavadi narejena iz materialnih virov, je vrednost teh dobrin v veliki meri odvisna od človekove aktivnosti, kulture in dožemanja.
  - **Obnovljivi viri energije** so obnovljivi nefosilni viri energije (vetrna, sončna, geotermalna, energija valov in plimovanja, hidroenergija, biomasa, deponijski plin, plin iz čistilnih naprav in bioplina) (po EU direktivi 2001/77/EC[22]) in se nenehno obnavljajo po naravni poti. Obnavljanje poteka z določeno hitrostjo, ki sčasoma omogoča ohranjanje zaloga virov skozi čas. Iz tega sledi, da se obnovljivi viri energije v bližnji prihodnosti ne bodo izčrpali.
-

PREDGOVOR

S pričujočim poročilom želi Alpska konvencija opozoriti na razvojni potencial, ki ga nudijo Alpe, tako za prebivalstvo na tem območju, kot za celotno evropsko regijo. Ne le naravni viri, ampak predvsem ljudje tega območja predstavljajo najpomembnejši vir za razvoj Alp. Zahvaljujoč svoji ustvarjalni in inovativni naravnosti so se prilagodili značilnostim alpskega območja in ustvarili vedenje o tem, kako izkoristiti prednosti in ustvarjati priložnosti ter hkrati doseči, da namesto, da bi postale zaprte, ostajajo Alpe v dinamičnem odnosu s svojim širšim zaledjem.

Naša želja je ustvariti prepoznavnost Alp kot blagovne znamke. Poleg zimskega turizma, po čemer so Alpe znane sedaj, bi morale predstavljati in odražati tudi trajnostni razvoj in kakovost življenja v gorskih predelih skozi vse leto.

Poročilo o stanju Alp v ospredje postavlja rešitve za zaznane probleme in predloge, kako bolje izkoristiti prednosti razvojnega potenciala alpskega loka v povezavi z njegovim širšim naravnim zaledjem. Upamo, da bodo naši predlogi našli pot tudi v politično areno.

*Blanka Bartol
Slovensko predsedstvo Alpske konvencije*

Alpe niso le čudovito naravno območje, ampak kompleksna realnost s 14 milijonskim prebivalstvom. Dve tretjini alpskega prebivalstva živi v srednje velikih in majhnih mestih, ena tretjina pa na podeželju. Industrija, kmetijstvo in storitvene dejavnosti obstajajo v sožitju in predstavljajo priložnosti za razvoj. Trajnostni razvoj podeželja v Alpah ne more biti neodvisen od te kompleksnosti in od raznolikih ter številnih lokalnih in regionalnih izzivov. Pa vendar je potrebno upoštevati tudi skupne vidike alpskega območja kot celote, kot sta npr. funkcionalna soodvisnost podeželskih in urbanih območij ter demografske spremembe.

Alpska regija je »živi prostor v spreminjanju«. Ljudje, ki živijo v Alpah morajo biti prilagodljivi, pripravljeni na sodelovanje in biti sposobni videti onkraj meja, ki so jih navajeni; enake veščine so potrebovali tudi strokovnjaki, ki so pripravili pričujoče poročilo, saj se tema "Trajnostni razvoj podeželja in inovacije" navezuje tako na upravno, kot politično in gospodarsko področje, pri čemer ne gre pozabiti, da so obravnavali tudi energijo in podnebne spremembe.

Stalni sekretariat Alpske konvencije se želi zato zahvaliti vsem strokovnjakom in predstavnikom držav pogodbenic, pa tudi opazovalcem Alpske konvencije za njihov trud in dragocene prispevke. Posebna zahvala gre predsedstvu in članom ad-hoc ekspertne skupine, ki je bila sestavljena z namenom, da pripravijo to poročilo.

*Marco Onida, generalni sekretar Alpske konvencije
Regula Imhof, namestnica generalnega sekretarja Alpske konvencije,
odgovorna za sistem opazovanja in informiranja v Alpah*

V mandatu, ki so ga ministri podelili delovni skupini, ki sem jo imel čast voditi, je bilo poudarjeno vprašanje prispevka inovacij k razvoju gorskih območij. Strokovnjaki so si bili v svojih analizah takoj edini, da je oblika organizacije deležnikov glavni vir inovacij v gorskih območjih, bolj kot upoštevanje zgolj tehnoloških inovacij. Tako se je porodilo vprašanje, kako pristopiti k tem vrstam inovacij.

Naše razmišljanje se je vrtelo okrog tem, ki dajejo pomembno spodbudo inovacijam na gorskih območjih: kmetijstva, energije, turizma ... pa tudi okrog nujnosti, da se optimizira človeški potencial v okviru omenjenih dejavnosti.

Navsezadnje smo na delavnici, ki je potekala 21. septembra 2010 v l'Argèntiere la Bessée, ki je v sodelovanju in s pomočjo Evropske komisije privabila 100 udeležencev, naša razmišljanja primerjali z razmišljanji lokalnih deležnikov (izvoljenih uradnikov, gospodarskih in ostalih zainteresiranih predstavnikov ...).

Želim se zahvaliti članom skupine strokovnjakov in osrednjim sodelavcem pogodbenih strank za njihovo kakovostno sodelovanje.

*Jean-Pierre Chomienne,
Medresorska delegacija za prostorsko načrtovanje in privlačnost regij,
predsedujoči skupini strokovnjakov za pripravo Tretjega poročila o stanju Alp*

UVOD

Mandat za pripravo pričujočega poročila je bil podeljen na X. Alpski konferenci Alpske konvencije, ki je marca 2009 potekala v Evianu. Ob takratni priložnosti je bil podan dodaten predlog, da bi se poročilo posebej osredotočilo na energijo. Vse stranke konvencije so imenovalе strokovnjake za delo v ad-hoc ekspertni skupini, ki ji je predsedovala Francija. Za glavni temi poročila sta bili nato določeni "trajnostni razvoj podeželja" in "inovacije", katerega cilj je bil, da zagotovi usklajeno podlago za ponazoritev razvoja podeželja v Alpah, skupaj z ustreznimi zahtevami in ukrepi politik.

Alpska konvencija je multilateralna okvirna pogodba, ki jo je leta 1991 podpisalo osem držav alpskega loka pa tudi Evropska unija. Njeni glavni cilji so trajnostni razvoj alpskega območja in varovanje interesov njegovih prebivalcev, kar vključuje upoštevanje okoljskih, socialnih in ekonomskih dimenzij ter spodbujanje kakovosti življenja v Alpah v najširšem smislu. Da bi dosegli te cilje, je bila okvirna konvencija naknadno dopolnjena z 8 tematskimi protokoli. Različni členi protokolov zadevajo problematiko trajnostnega razvoja podeželja, energije in inovacij bodisi posredno ali neposredno.

Razvoj podeželja velja za "proizvod tistih človeških dejavnosti, ki uporabljajo vire s podeželskih območij za povečanje blaginje" (Errington, 2003); je ključno sredstvo za spodbujanje raznolikosti in inovacij na podeželju. Njegov cilj je preusmeriti proces upadanja prebivalstva, vzpodbuditi zaposlovanje in enake možnosti, odgovoriti na naraščajočo potrebo po boljši kakovosti zdravstva, varnosti, osebnega razvoja in prostočasnih dejavnosti in nenazadnje izboljšati kakovost življenja alpskega prebivalstva.

Trajnostni razvoj je mogoče doseči na različne načine in z uporabo različnih sredstev, npr. tako, da se lokalnemu prebivalstvu zagotovi poklicno in tehnično usposabljanje, izboljša dostop do informacij, virov in napredne tehnologije.

Dejavnosti za razvoj podeželja so pretežno usmerjene v družbeni in gospodarski razvoj in

vključujejo turizem, proizvodnjo ter informacijsko in komunikacijsko tehnologijo (IKT). Razvoj podeželja je skrb različnih sektorjev, od turizma, kmetijstva in gozdarstva pa do energije. Ravno zato je pomembno, da prepoznamo večfunkcionalno dimenzijo kmetijstva, gozdarstva in turizma, saj so to ključni gospodarski sektorji, ki so povezani z gorskimi območji.

Trajnostni razvoj podeželja je odvisen tudi od vključenosti uprave na različnih ravneh in različnih lokalnih deležnikov pa tudi od vzpodbude k trajnostni uporabi lokalnih sredstev in virov, kar je bistvenega pomena za podporo konkurenčnosti. Eden od pomembnih vidikov za trajnostni razvoj podeželja je tudi preusmeritev k investiranju, namesto k subvencijam.

Te ugotovitve kažejo na usklajenost pogledov skupine strokovnjakov, zadolženih za "Tretje poročilo o stanju Alp" z novo paradigmo podeželja, ki jo je določil OECD leta 2006.

Natančna definicija inovacije se glasi, da je to »uspešna proizvodnja, asimilacija in uvajanje novosti v družbeni in socialni sferi«. Z vidika razvoja podeželja igrajo ključno vlogo inovacije na področju teritorialnega upravljanja: biti morajo v skladu z načeli trajnostnega razvoja, skupaj z reorganizacijo in skupno rabo območij ter s komunikacijskimi kanali in mrežami deležnikov, ki prinašajo konkurenčnost določenega območja, njegovo privlačnost in gospodarski razvoj.

Poročilo podaja pregled ukrepov za razvoj podeželja na lokalni, regionalni, nacionalni in mednarodni ravni. Kot ključne gonilne sile za trajnostni razvoj podeželja poročilo navaja "družbeno-ekonomske trende", "inovacije" in "podnebne spremembe", kot osnovo za razvoj pa "naravne in človeške vire" v Alpah. Nacionalni prispevki, študije primerov in primeri dobre prakse zagotavljajo dober pregled ključnih tem tega poročila.

Ker obstajajo različne definicije trajnostnega razvoja, ki so se uveljavile v različnih alpskih

deželah, je bilo potrebno vzpostaviti skupno razumevanje tega koncepta. Vsem definicijam je bilo v zvezi z obsegom razvoja podeželja v različnih alpskih deželah skupno razumevanje, da je z "razvojem podeželja" mišljen razvoj vseh tistih območij, ki se nahajajo izven urbanih območij, obenem pa so vsi prepoznali tudi močno medsebojno odvisnost med podeželjem in urbanih območji.

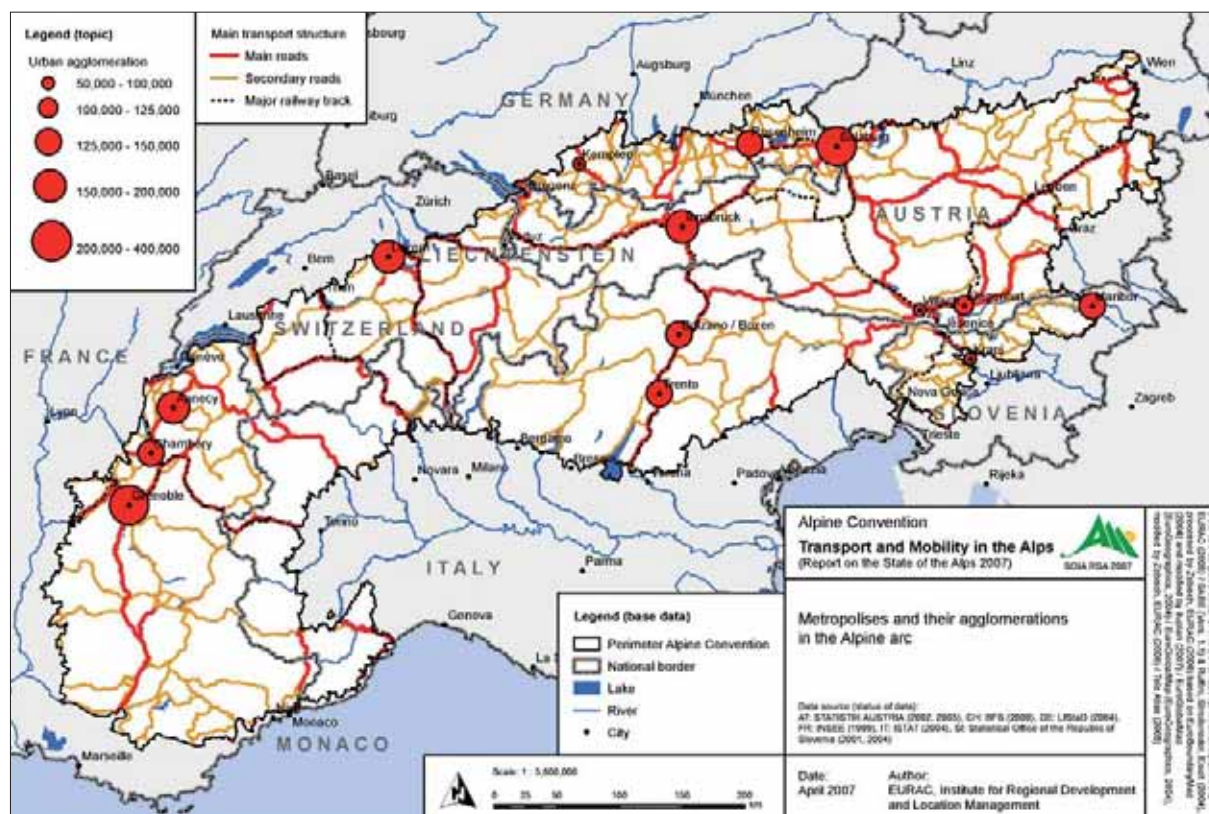
Poročilo tako v glavnem obravnava razvoj podeželja znotraj območja veljavnosti Alpske konvencije, iz obravnave pa izključuje glavna urbana območja, kot so Bolzano, Trento, Salzburg, Rosenheim, Innsbruck, Luzern, Annecy, Chambéry and Grenoble (glej zemljevid št. 1). Vendar pa, kakor je bilo poudarjeno zgoraj, so podeželska in urbana območja močno medsebojno soodvisna, zlasti zaradi skupnega interesa za komplementarne storitve javnega pomena, ki jih zagotavljata drug drugemu. Poročilo

upoštevata odnos med podeželskimi in urbanih območji v Alpah in širše. Čeprav je "gorsko območje" v njem kasneje opisano kot območje znotraj perimetra Alpske konvencije (pogodbenice Alpske konvencije definirajo obseg svojega območja po upravnih, funkcionalnih in geomorfičnih merilih), vendar pa se kljub temu upošteva funkcionalni odnos z območji, ki obkrožajo Alpe, saj je le-ta izjemno pomemben za razumevanje razvoja podeželja.

Na osnovi ovrednotenja stanja razvoja v regijah, ki so bile vključene v analizo, si poročilo prizadeva zagotoviti priporočila za strategijo trajnostnega razvoja podeželja v Alpah, tako da vključuje cilje in ukrepe tematskih protokolov Alpske konvencije.

Zaključni del poročila vsebuje perspektive in zaključke na področju razvoja podeželja v Alpah, ki naj bi jih upoštevala Alpska

Zemljevid 1: Metropole in njihove aglomeracije v alpskem loku

Alpska konvencija, Prvo poročilo o stanju Alp «Promet in mobilnost v Alpah»; Stalni sekretariat Alpske konvencije; 2007.

konferenca in evropske institucije (Evropska komisija in Evropski parlament).

To besedilo je povzetek daljšega besedila, ki vsebuje primere dobre prakse in več podatkov ter je v angleščini na voljo na spletni strani Alpske konvencije.

Sklep 1:

V Alpah potekajo spremembe (podnebne spremembe, globalizacija, zmanjševanje kmetijskih dejavnosti, staranje prebivalstva, beg možganov, itd.), ki vplivajo na gospodarstvo in spreminjajo življenjske pogoje na podeželju. Za soočanje s temi težavami je potrebno v ukrepih za razvoj podeželja upoštevati družbeni in okoljski razvoj, še posebno s promocijo in krepitvijo pomena naravnega bogastva in človeških virov v Alpah.

A TRAJNOSTNI RAZVOJ PODEŽELJA IN INOVACIJE V ALPAH

Trajnostni gospodarski razvoj je vse bolj odvisen od sposobnosti globalnega, nacionalnega, regionalnega in lokalnega gospodarstva, da se spreminja in je inovativno. Razpolagajoč s svojimi lastnimi viri in dediščino lahko območje Alp odigra zelo pomembno in vodilno vlogo v evropskih državah, pa tudi širše. V ta namen je potrebno storiti veliko več za ustvarjanje okolja, ki bo spodbujalo inovacije, raziskave in razvoj. Spodbujanje inovacij ima osrednjo vlogo tudi v nacionalnih lizbonskih programih reform in je glavna prioriteta v novih Programih kohezijske politike za obdobje 2007-2013. Evropska strategija 2020 (COM(2010) 2020) načrtuje investicije v raziskave in razvoj v obsegu 3% bruto domačega proizvoda. Po pričakovanjih bo za raziskave in razvoj ter inovacije v letu 2013 namenjenega 7% proračuna EU. Sporočilo Evropske komisije po pregledu proračuna (COM(2010) 700) predlaga celo večji poudarek na inovacijah.

Za podeželska območja je inovativnost brez dvoma eden izmed ključnih faktorjev za povečanje konkurenčnosti. Inovacije lahko pripomorejo k bolj ustvarjalni uporabi naravnih in človeških virov. Inovacije so horizontalna vsebina, skupna različnim gospodarskim dejavnostim. Gospodarska struktura na podeželju je v glavnem sestavljena iz malih in srednjevelikih podjetij, ki si praviloma ne morejo privoščiti lastnega razvojnoraziskovalnega oddelka. Zunanji vložek običajno spodbudi inovacijske procese. Malim in srednjevelikim podjetjem lahko sodelovanje med javnim in privatnim sektorjem ter z razvojnoraziskovalnimi institucijami koristi, saj lahko pripelje do organizacijskih in teritorialnih inovacij.

Dostop do razvojnoraziskovalnih institucij je nadaljnji problem, s katerim se soočajo podjetja na podeželju, saj se le-te nahajajo v urbanih središčih. Zaradi posebne situacije, v kateri se nahajajo podeželska območja, je javna politika za spodbudo inovacij upravičena.

Na evropskem in nacionalnem nivoju obstajajo številni vzvodi za spodbujanje inovativnosti. Za razvoj podeželja so na voljo naslednji programi:

- Ukrepi drugega stebra Skupne kmetijske politike (CAP), posebej tisti, ki se nanašajo na inovacije.
- Ukrepi kohezijske politike, zlasti Evropsko teritorialno sodelovanje. V obdobju med 2007 in 2013 naj bi v okviru instrumentov Evropske kohezijske politike investirali okrog 86,4 milijard evrov (skoraj 25% proračuna) v raziskave in razvoj ter v inovacije, vključno s širšim uveljavljanjem inovacijskih dejavnosti in eksperimentiranja.
- Sedmi okvirni program 2007-2013 (FP7), ki ima proračun 50,5 milijard € in je sestavljen iz štirih delov: (1) sodelovanje (vključuje med drugim zdravstvo, prehrano, kmetijstvo, ribiško industrijo, biotehnologijo, informacijsko in komunikacijsko tehnologijo, energetiko, okolje, promet in družbenoekonomske znanosti); (2) ideje; (3) ljudje in (4) kapacitete (vključno s podporo malim in srednjevelikim podjetjem).
- Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo (EIT), ki je bil pred kratkim ustanovljen zaradi inovacijske vrzeli v Evropi. EIT ima za cilj postati ključna gonilna sila trajnostnega razvoja in konkurenčnosti v EU in sicer z vzpodbujanjem vrhunskih svetovnih inovacij in s povežovanjem inovacijskih dejavnosti v Evropi.
- "LIFE+" program Generalnega direktorata Evropske komisije za okolje, ki je namenjen okolju prijaznim in trajnostnim dejavnostim, vključno s trajnostnimi pristopi h kultiviranju zemlje. V letu 2010 je bilo za sofinanciranje projektov porabljenih 243 milijonov €.
- Program "Katalizator sprememb" Generalnega direktorata Evropske komisije za zaposlovanje in socialne zadeve, ki podpira ukrepe za spodbujanje inovacij s sredstvi Evropskega socialnega sklada (ESS).
- Strategija i2010 je namenjena spodbujanju razvoja informacijske družbe, s posebnim

poudarkom na podeželju. Z Evropskim načrtom za krepitev gospodarstva je nastala pobuda za razširjanje širokopasovnih povezav. Cilj je doseči 100% pokritost do leta 2013. Evropska pobuda je podprta z nacionalnimi širokopasovnimi pobudami.

- Regionalni monitor inovacij je začel delovati jeseni 2010. Zagotavlja pregled nad regionalnimi ukrepi za podporo inovacij, služi kot referenčno orodje za primerjavo z regionalnimi inovacijami in sestavlja platformo za izmenjavo znanja in širjenje prakse (več informacij na: www.rim-europa.eu).

Zgornji seznam kaže na obstoj številnih instrumentov za spodbujanje inovacij na evropskem nivoju. Na nacionalnem in regionalnem nivoju obstajajo še nadaljnji instrumenti in ukrepi, s katerimi je mogoče spodbujati inovacije. Podjetjem je včasih težko imeti pregled nad vsemi ukrepi in izbrati ustrezen pristop. Usmerjanje in pomoč podjetjem bi morala zato postati pomembna dejavnost javnih uradov.

Nekaj možnih pristopov za spodbujanje inovacij na podeželju:

- povezovanje podjetij, ki se ukvarjajo z določeno dejavnostjo in se nahajajo na istem območju;
- ustvarjanje in negovanje mrežnih povezav med podjetji za izmenjavo izkušenj in vzajemno učenje;
- spodbujanje sodelovanja med podjetji in razvojno raziskovalnimi institucijami;
- omogočanje vzpostavitve univerzitetnih podružnic in institucij na gorskih območjih, specializiranih za strokovno usposabljanje, ki lahko samostojno določajo svoje programe in razvijajo partnerske odnose s podjetniki in prebivalstvom;
- zagotavljanje potrebnih trdih in mehkih infrastruktur, ki podjetjem omogočajo inovativnost in konkurenčnost (npr. širokopasovni dostop do interneta, kapital za tvegana vlaganja).

Sklep 2:

Inovacije na splošno veljajo za enega ključnih dejavnikov za povečanje konkurenčnosti na podeželju. Podeželskim podjetjem je dostop do razvojnoraziskovalnih institucij otežen, saj se le-te nahajajo pretežno v urbanih območjih. Poseben položaj podeželskih območij utemeljuje spodbujanje inovacij z javnimi politikami.

Sklep 3:

Majhnim in srednje velikim podjetjem lahko sodelovanje med razvojnoraziskovalnimi institucijami in javnim in privatnim sektorjem koristi. Organizacijske in teritorialne inovacije pa ga lahko še nadalje okrepijo.

Rezultati seminarja »Inovacije v Alpah«, ki je potekal 21. septembra 2010, v l'Argentière la Bessée (Francija)

Pristop k inovacijskemu procesu:

- **Odraziti kompleksnost:** inovacije v turizmu in trajnostnem razvoju morajo vključevati različna pričakovanja, sektorje in poglede, ki so odraz konteksta in kompleksnosti alpske realnosti. To pomeni, da je potrebno povezati nasprotujoče si koncepte, kot so »globalno in teritorialno«, »soglasje in družbena sprememba«, »tveganje in izvedljivost« in »družbeni, ekonomski in okoljski«.
- **Vzpostaviti sodelovanje:** sodelovanje je treba gojiti od začetka do konca. Za uspešno uvajanje inovacij so potrebni različni akterji, ki lahko izhajajo iz lokalnega okolja in podjetij ali pa so delavci, finančniki, socialne ustanove, raziskovalci in učitelji. Boljše kot je sodelovanje med različnimi akterji, bolj uspešne bodo inovacije. Vsak specialist lahko prispeva svoje znanje in izkušnje.
- **Določiti prioritete:** inovacije so orodje, s pomočjo katerega se je mogoče odzvati na določene potrebe in s katerim je mogoče reševati probleme. V inovacijah so implicitno prisotne vrednote, kot so »družbena avtonomija«, »solidarnost«, »boj proti podnebnim spremembam«, »demokracija«, »participacija«, »teritorialni pristop« ali »pristop od spodaj navzgor«. Medtem ko je raznolikost pomembna, pa se moramo zavedati, da so si določene aktivnosti lahko v nasprotju. O prioritetah se je zato treba odločati na osnovi virov, ki jih imajo določena območja na voljo. To pomeni, da mora biti proces postavljanja prioritet zastavljen resno; vanj je potrebno pritegniti širok krog prebivalstva. Zahteva tudi dolgoročno izobraževanje in usposabljanje ljudi za to, da znajo analizirati in uvajati spremembe.
- **Ovrednotiti inovacije:** merjenje učinkov inovacij je pomembno za razvoj ukrepov in prilagajanje okvirnih pogojev. Inovacije je potrebno meriti posebno z ozirom na njihove vplive na trajnostni razvoj, družbo in določeno območje. Pomembno je tudi, da se oceni prenosljivost inovacij na osnovi vnaprej določenih meril vrednotenja.
- **Izkoristiti uporabo pozitivnih izkušenj:** obstajajo številni primeri uspešnih procesov inoviranja. Le-ti zahtevajo mobilizacijo institucionalnih in finančnih sredstev, skupaj z ustreznimi kompetencami. Na osnovi pozitivne izkušnje inoviranja je mogoče pripraviti ukrepe in okvirne pogoje. Uspešne izkušnje s področja inovacij lahko prenesemo v ukrepe in okvire politik.

Vloga javnih ukrepov, namenjenih podpori inovacij, bi lahko bila:

- a) Vzpostaviti in vzdrževati dolgoročni javni proces: organiziranje procesov sodelovanja na lokalni in regionalni ravni in skupno sprejemanje »tveganja« v zvezi z negotovostjo končnega rezultata.
- b) Zagotoviti financiranje za inovativne procese in njihove rezultate.
- c) Motivirati skupnosti in regije za udeležbo v mrežnih povezavah in procesih.
- d) Podpreti obstoječe pristope in primere dobre prakse.
- e) Učinkovito umestiti inovativne elemente v regionalne in nacionalne strategije.
- f) Podpreti ustvarjanje lokalnih in regionalnih koristi, ki izvirajo iz trajnostnih strategij.
- g) Povečati zavedanje javnosti o pomembnosti inovacij in možnostih financiranja.

Ker raziskovalne in izobraževalne institucije pogosto igrajo ključno vlogo pri spodbujanju inovativnosti, je pomembno, da so zainteresirane za inovacije na gorskih območjih. Zato je potrebno, da se med njimi in deležniki z gorskih območij vzpostavi stalni dialog z namenom, da te institucije spoznajo njihove potrebe in ideje. Raziskovalne študije morajo biti usmerjene k zadovoljevanju potreb akterjev na gorskih območjih. S temi akterji je potrebno vzpostavljati partnerstva za učinkovit prenos »know-how«-a in tehnologij. Alpska konvencija bi lahko prevzela proaktivno vlogo pri določanju tem za raziskave, ki bi posebej ustrezale alpskemu loku. Razvojno raziskovalne inštitute, ki se na-

hajajo na alpskem območju, bi bilo potrebno spodbuditi k specializaciji v smeri lokalnih potreb in problemov ter k izkoriščanju specifičnih virov prepoznavne ekonomske vrednosti.

Akterji razvoja si že zaradi posebnih značilnosti podeželja zastavljajo za cilj spodbujanje inovacij z namenom, da bi povečali svojo konkurenčnost. Izkoristiti bi morali priložnosti, ki jih ponujajo različne finančne spodbude, namenjene razvoju inovacij in se posluževati priložnosti, ki se ponujajo v različnih mrežnih povezavah, vključno s socialnimi in profesionalnimi mrežami, ki služijo izmenjavi izkušenj in vzajemnemu učenju.

B GORE KOT STRATEŠKO OBMOČJE V EVROPI – TERITORIALNA RAZNOLIKOST IN POSEBNOSTI ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

Gore v odnosu do nižje ležečih predelov predstavljajo strateško območje v Evropi zaradi svojega naravnega in kulturnega bogastva, kot so voda, biotska raznovrstnost, rekreacija in lokalna kultura. Prav tako je v času podnebnih sprememb še posebej pomembna njihova vloga kot sistema zgodnjega opozarjanja. Nanje ne bi smeli gledati le kot na "območje majhnih prednosti", ampak kot na območje s posebnim potencialom, ki narekuje "prostorsko-specifične" pristope in ukrepe. V zadnjih 20. letih se je dojemanje gorskih območij v Evropi znatno spremenilo. V preteklosti so gorska območja vse prevečkrat veljala za regije z neugodnim položajem zaradi njihove višine in ostalih naravnih dejavnikov, povezanih z družbeno-ekonomskimi dejavniki, prostorskim neravnovesjem in propadanjem okolja. Danes pa se je situacija spremenila in gorska območja veljajo za regije, ki so "obdarjene z gospodarskim razvojnim potencialom", kljub visokim vsotam kmetijske pomoči, ki jo ta območja še vedno prejemajo. Žal so se pritiski na ekosisteme v teh regijah povečali in predstavljajo za okolje nove grožnje. Gorska območja ogroža tudi mednarodni cestni promet. Moderna telekomunikacijska infrastruktura bi lahko predstavljala nove priložnosti, saj bi – kljub temu, da poteka njena izgradnja počasi zaradi geografskih značilnosti tega območja – lahko pomagala pri premagovanju problemov z omejenostjo dostopa, s katerimi se soočajo v teh regijah.

V gorskih območjih ne gre razumeti tržnih zakonitosti na enak način, kot v nižinah. Tako denimo, vrednost v gorah pridelanega sira, razen tega da upoštevamo njegovo resnično kakovost, predstavlja tudi prispevek kmetijstva h kakovosti krajine, z njenim ohranjanjem pa tudi korist za ekosistem, da ne omenjamo prispevka sira samega k regijski gastronomski dediščini. Z ukrepi bi zato morali prispevati k uravnoveženju tržnih neravnovesij.

B.1 UVELJAVLJANJE UKREPOV ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Pristojnosti in odgovornosti za trajnostni razvoj podeželja nosijo različne upravne ravni: medtem ko so vodilni na nacionalnih nivojih odgovorni za koordinacijo, razvoj strategij in ukrepov ter pripravo okvirnih pogojev za trajnostni razvoj, so «regije» (nemške in avstrijske dežele (Länder), francoske regije in departmaji, švicarski kantoni, italijanske province, slovenski regijski sveti) odgovorne za teritorialno načrtovanje (npr. zakonodajo, uveljavljanje ukrepov, obseg finančne avtonomije, infrastrukturo, storitve, itd.) ter za strateško načrtovanje in implementacijo (npr. Slovenija ima 12 regijskih svetov za 12 statističnih regij. Le-te nimajo zakonodajnih pristojnosti, so pa pristojni za načrtovanje strateškega razvoja in implementacijo projektov). Občine so zadolžene za lokalni razvoj in prostorsko načrtovanje. Ker različna gorska območja v Evropi pokrivajo precejšen delež evropskega prostora in sicer tako podeželje kot urbana območja, so skoraj vsi pravni instrumenti Evropske unije, individualnih držav in sub-nacionalnih enot, kot so province, regije ali Länder, na tak ali drugačen način v veljavi za gorska območja. Na evropskem nivoju je zahteva, da se goratim območjem posveča posebna pozornost, kar je zapisano tudi v 174. členu Lizbonske pogodbe, v katerem je definirana teritorialna kohezija. Eden izmed ciljev strategije EU 2020 je spremeniti EU v pametno, trajnostno in vključujoče gospodarstvo. Posebno bogastvo goratih območij vsekakor lahko prispeva k cilju izboljšanja EU pri sledečem:

- **izobraževanje, raziskovanje/inovacije** (ustvarjanje novih proizvodov/storitev, ki prispevajo k razvoju in zagotavljajo nova delovna mesta ter tako pomagajo pri reševanju socialnih problemov) in **digitalna družba** (uporaba informacijske in komunikacijske tehnologije);

- izgrajevanje **konkurenčnega, nizkoogljičnega gospodarstva**, ki izrablja vire na učinkovit in trajnosten način, **varovanje okolja** in preprečevanje izgube biotske raznovrstnosti in, z izkoriščanjem vodilne vloge Evrope pri razvijanju **novih zelenih tehnologij** in proizvodnih metod ter uvajanje **učinkovitih, pametnih električnih omrežij. Izrabljanje EU mrežnih povezav** za povečevanje konkurenčnosti podjetij na gorskih območjih (posebno malih proizvodnih podjetij) in **pomoč potrošnikom**, da, dobro informirani, sprejemajo »zeleno odločitve«;
- dvig stopnje zaposlovanja v Evropi – **več in boljše službe**, še posebno za ženske, mlade in starejšo populacijo, pomoč ljudem vseh starosti pri načrtovanju investicij in obvladovanju sprememb z **investiranjem v razvoj veščin in usposabljanje, modernizacija trga delovne sile in sistema socialne pomoči** ter zagotavljanje, da dobrine razvoja dosežejo vse dele EU.

Zaradi njihovih posebnih značilnosti so za gorska območja potrebni posebni pristopi. Večina evropskih držav ima sprejete ukrepe v zvezi z gorami. V glavnem gre za sektorske ukrepe, prilagojene gorskim območjem (Dax, 2008). Tako je, denimo, intenziteto intervencij mogoče prilagoditi določenim izzivom, s katerimi se gorska območja soočajo. Boljša horizontalna koordinacija med ukrepi, kot je npr. kohezijska politika (Evropski regionalni razvojni sklad (ERDF), Evropski socialni sklad (ESS) in Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EARDF)) in med sektorskimi politikami bo vsekakor izboljšala učinkovitost. Učinkovitost bi se dalo še posebej izboljšati z uvedbo ustreznega nivoja koordinacije za CAP oziroma SKP (Skupna kmetijska politika), posebno njenih ukrepov za spodbujanje razvoja podeželja in kohezijske politike. Tako so bile, denimo, v okviru programov teritorialnega sodelovanja izpeljane številne iniciative za gorsko in hribovsko kmetijstvo za "območja z omejenimi dejavniki za kmetijstvo", aktivnosti v korist gorskih gozdov ali pa osredotočene na obnovljive vire energije, mala in srednjevelika podjetja, okolje in biotsko raznovrstnost.

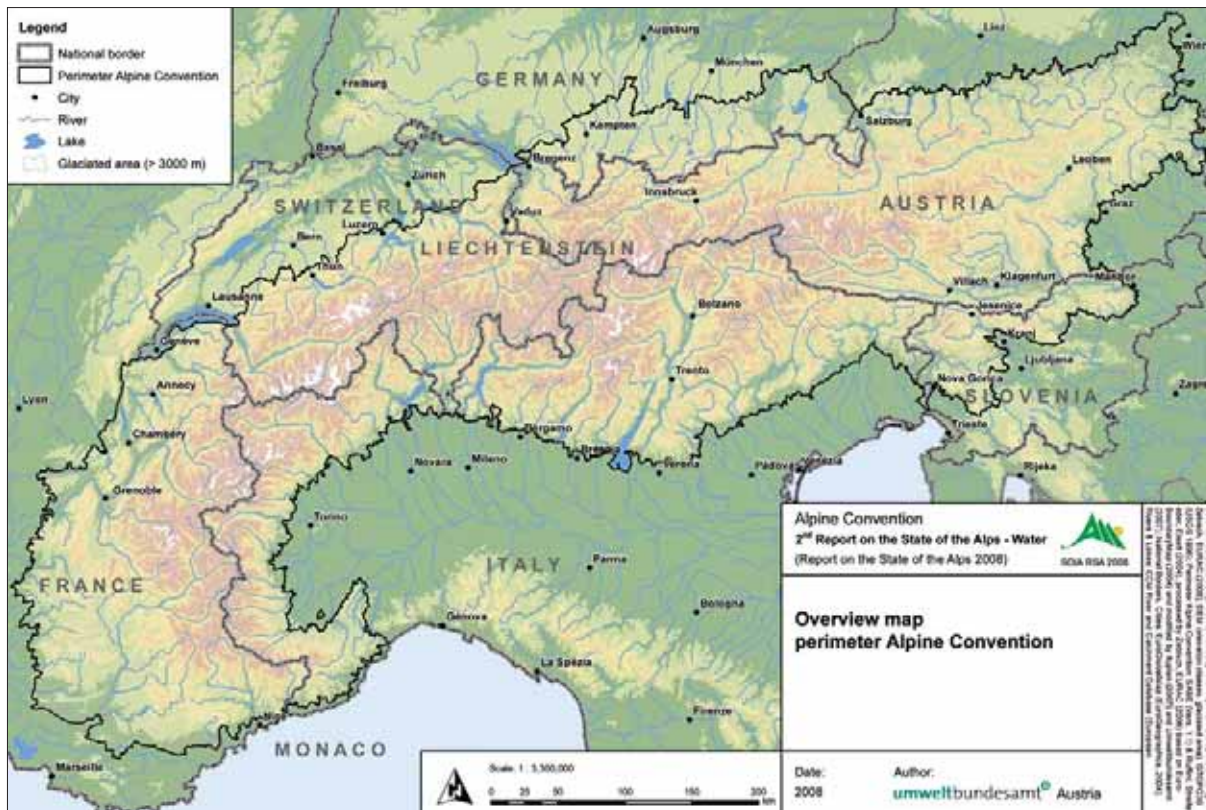
Omenjene aktivnosti, ki imajo namen izboljšati medregionalno, transnacionalno in čezmejno sodelovanje, so del kohezijske politike 2007-2013 in tako neposredno kakor tudi posredno prispevajo k trajnostnemu razvoju v gorah (v Interact Pro Monte projektu so ugotovili, da skoraj 50% gorskih predelov meji na območja v EU in da mnogi gorski „masivi“ uporabljajo Interregove iniciative za spodbudo svojega lokalnega razvoja).

Referenco za alpsko območje predstavljata pobuda LEADER (Os 4 EAFRD Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja) in program ALPSKI PROSTOR. V okviru politike razvoja podeželja so bila že pripravljena različna orodja. Vendar pa nobeno izmed njih ni izključno in izrecno namenjeno celotnemu alpskemu območju. Zankrat nimamo enotne, teritorialno integrirane okvirne politike, namenjene evropskim goram, ki bi vsebovala vse relevantne horizontalne in sektorske ukrepe.

B.2 ALPE: OBMOČJE, KI SE UREJA Z RAZLIČNIMI STRATEGIJAMI UPRAVLJANJA

Alpsko ozemlje meji na različna območja, ki pripadajo številnim prehodnim geografskim območjem. Medtem ko je za Alpe okoliški ravninski svet njihovo naravno zaledje, so tudi Alpe za ravninska območja njihovo naravno zaledje. Kljub razlikam obstaja med tema dvema vrstama območij močna medsebojna povezanost. Kadar se spopadamo s problemi specifičnega območja, je najbolje uporabiti funkcionalni pristop z vključitvijo območja, v katerem je mogoče zaznan problem učinkovito rešiti s pomočjo večnivojskega sistema upravljanja. Usklajeno teritorialno upravljanje igra pomembno vlogo pri razvoju določenega območja. Za različne ravni uprave in za deležnike je še posebej pomembno vertikalno in horizontalno sodelovanje v procesu priprave ukrepov in njihovih ciljev za določeno območje.

Zemljevid 2: Območje Alpske konvencije

Zemljevid 3: Alpski prostor

Zemljevid 4: Jugovzhodna Evropa**Zemljevid 5: Srednja Evropa****Zemljevid 6: Severozahodna Evropa****Zemljevid 7: Mediteran**

Zemljevidi 3 do 7: Evropske regije za regionalne politike

www.ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/transnational/index_en.htm

V primeru Alp gre za različne upravne ravni, ki segajo od lokalnih, regionalnih, nacionalnih, čezmejnih pa do transnacionalnih, in ponujajo najrazličnejše priložnosti za soočanje s problemi na ustrezni upravni ravni.

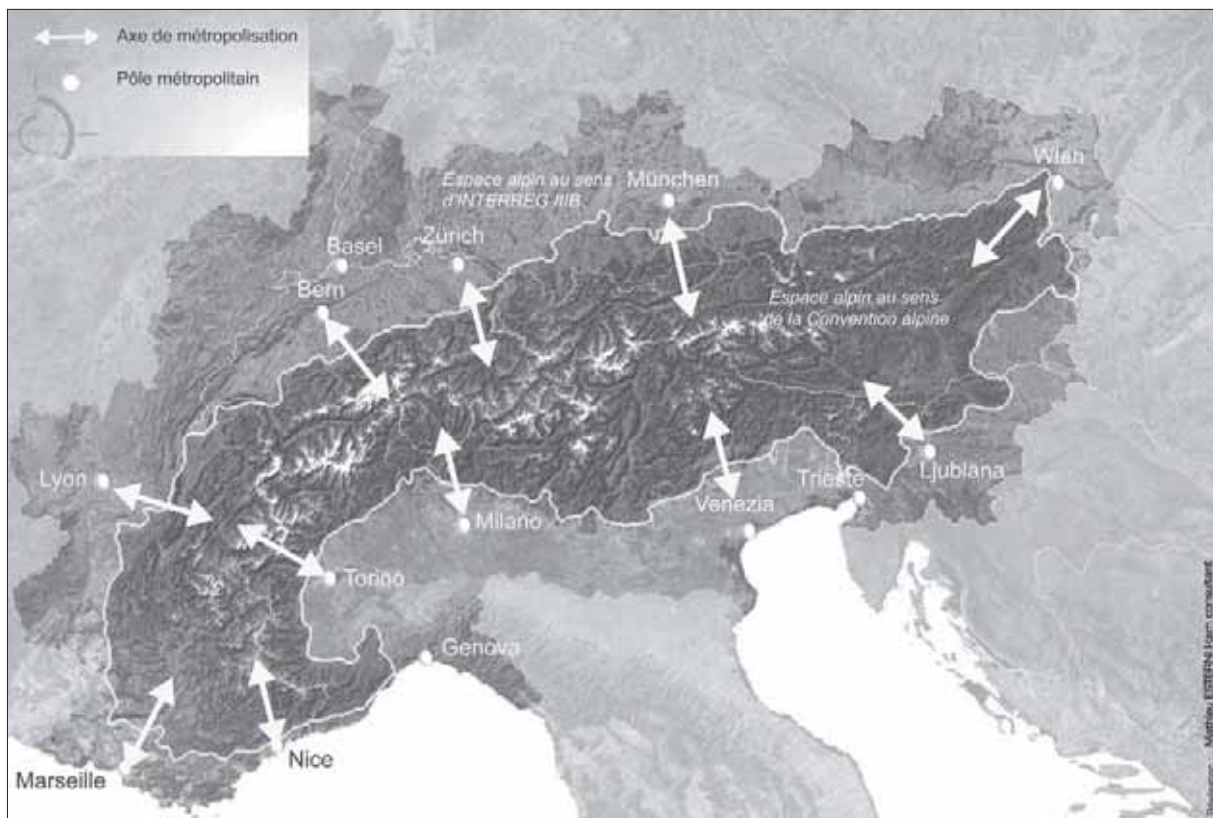
Za programe teritorialnega sodelovanja je prav tako značilen funkcionalni, teritorialni pristop. Alpski predeli so tako vključeni v različne programe teritorialnega sodelovanja, ki se vsi ukvarjajo s podobnimi problemi, a v svojem specifičnem okolju.

Pogam teritorialnega sodelovanja Alpski prostor vključuje tudi ravninske urbane predele, saj so le-ti v funkcionalni povezavi z alpskim območjem. V programu Jugovzhodna Evropa predstavlja alpsko območje funkcionalno zaledje zelo raznolikim pokrajinam, v primeru programa Srednja Evropa pa so Alpe (vsaj deloma) vključene v območje, ki se razteza od Mediterana do Baltika.

Kot zastopnica enega izmed najpomembnejših gorskih območij v Evropi, ima Alpska konvencija možnost zagotoviti platforme in instrumente za razvoj skupnega okvira za gorske politike v Alpah, ki, upoštevajoč prebivalstvo, zaposlovanje, gospodarsko dinamiko, podnebne spremembe in teritorialno upravljanje, segajo preko nacionalnih meja.

Poleg teritorialnega, je v znanstvenih analizah v rabi tudi "funkcionalni" pogled na Alpe, ki bo morda privlačen za prihodnji razmislek in razvoj v alpskem loku: delo, ki ga je opravila Regionalna okoljska uprava (www.reg-observatory.org) in študija o metropolah in "njihovih" Alpah, ki jo je pripravil Mednarodni znanstveni odbor za raziskave v Alpah (ISCAR), ponujata izzivalne in bistroumne poglede na prihodnost Alpske konvencije in na alpski lok, upoštevajoč ključne probleme večnivojskega upravljanja in vezi med mestom in podeželjem.

Zemljevid 8: Izjemni položaj Alp z vidika njihovega odnosa do okoliškega prostora

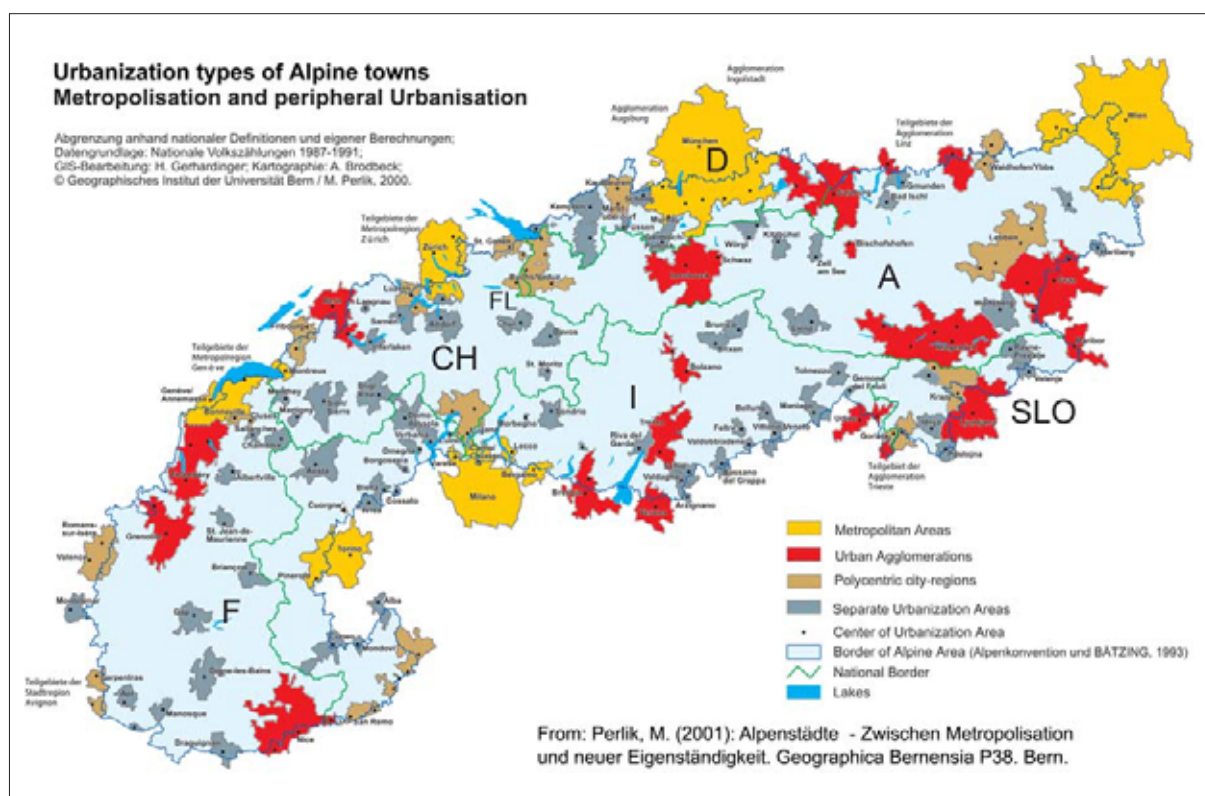

Vanier M.; *Revue de Géographie alpine*, Tome 94 Nr. 2, «Visions alpines au service de la coopération transnationale»; str. 86; 2006.

Med drugim 5. kohezijsko poročilo, ki ga je pred kratkim izdala EU, prav tako naslavlja te probleme in navaja možne načine za aktivno sodelovanje alpskega loka v večnivojskem upravljanju. Primer Baltiške strategije je za Alpe zanimiv prvovrsten pristop, ki daje vzgled, kako se lahko glavni ukrepi EU in nacionalna politika osredotočijo na začrtane cilje, kot so okolje, podnebne

spremembe, promet in konkurenčnost malih in srednje velikih podjetij pa tudi, kako je mogoče izboljšati koordinacijo med horizontalnimi in sektorskimi ukrepi. Pripomniti velja, da lahko določena območja uporabijo pristope na različnih ravneh intervencij, kar jim omogoča izkoristiti posebne priložnosti in okrepiti solidarnost med urbanimi in podeželskimi predeli.

Zemljevid 9: Aglomeracije v Alpah in okoliška predalpska metropolitanska območja

Perlik M.; Alpenstädte – Zwischen Metropolisation und neuer Eigenständigkeit; 2001.

Tabela 1: Različne administrativne ravni politike razvoja podeželja v alpskih deželah

Država	Evropski nivo	Nacionalni nivo	Regionalni nivo	Lokalni nivo
Avstrija	<p>Skupna kmetijska politika (CAP), predvsem njen drugi stebel.</p> <ul style="list-style-type: none"> - EAFRD (Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja), finančni instrument in program 2007-2013 za razvoj podeželja. <p>Cilj 2. stebra (novi), še posebej deli, ki se osredotočajo na probleme na podeželju.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Načrti za razvoj podeželja, po Reg. (EC) 1257/1999. - Programi LEADER+/- velik obseg za inovativne dejavnosti, dejavnosti v omrežjih in na bistvenih področjih za prihodnje perspektive, naslanjajoč se na strukture, ki dovoljujejo določeno mero eksperimentiranja pri svojih ukrepih. LEADER + programi so povezani s programi za Razvoj podeželja, saj pokrivajo četrto prioritarno področje. 	<p>Glavna naloga je koordinacija teritorialnih ukrepov. Razvoj in implementacija strateškega načrta in programa za razvoj podeželja 2007-2013 (RDP) kot horizontalne sheme.</p> <p>Problemi pri načrtovanju na področjih trgovine in industrije, vode, gozdov in rudarstva. Koordinacija teritorialnih ukrepov. Financiranje in informacijske službe skupno izvajajo federacija, zvezne dežele in občine.</p>	<p>9 zveznih dežel ima veliko avtonomijo v zakonodajnih zadevah in implementaciji ukrepov ter delno finančno avtonomijo. Podpirajo regionalne aktivnosti na podeželju (prostorsko načrtovanje, regionalni razvoj, varovanje narave, dediščino okolja in kulturno dediščino, kmetijstvo in gozdarstvo (v nacionalnih okvirih), turizem, naselbine in stanovanjska naseља). Država, dežele in občine si delijo finance in informacijske službe.</p>	<p>«Lokalne uprave» so zadolžene za lokalno sodelovanje in razvoj. Poleg tega mnoge občine v gorah sodelujejo v tematskih omrežjih z namenom povečati sodelovanje v celotni alpski regiji v zvezi s pomembnimi problemi razvoja v gorskih območjih. Občine so odgovorne za načrtovanje lokalnega razvoja.</p>
Francija	<ul style="list-style-type: none"> - Načrti za razvoj podeželja, po Reg. (EC) 1257/1999. - Programi LEADER+/- velik obseg za inovativne dejavnosti, dejavnosti v omrežjih in na bistvenih področjih za prihodnje perspektive, naslanjajoč se na strukture, ki dovoljujejo določeno mero eksperimentiranja pri svojih ukrepih. LEADER + programi so povezani s programi za Razvoj podeželja, saj pokrivajo četrto prioritarno področje. 	<p>Splošna naloga je koordinacija teritorialnih ukrepov.</p> <p>Heksagonalni program za razvoj podeželja (PDRH) definira splošni okvir za dejavnosti in ukrepe v skladu z evropskim nivojem.</p> <p>Nacionalni strateški načrt za razvoj podeželja 2007-2013.</p>	<p>Regije so zadolžene za prostorsko načrtovanje in implementacijo razvoja na podeželju. PDRH se deli na 21 DRDR (Regionalni dokument za razvoj podeželja).</p> <p>Operativni programi zvezne države. Implementacija LEADER dejavnosti.</p>	<p>Izvajanje dejavnosti programa LEADER. Koordinacija na medobčinskem nivoju preko regionalnih parkov, območij in izpostav.</p> <p>Določena količina avtoritete za postopke načrtovanja prostora, (načrtovanje uporabe mestnih zemljišč načrtovanje krajini). Medobčinsko sodelovanje preko «Regionalplanungverbände».</p> <p>Izvajanje dejavnosti programa LEADER s strani izvajalskih skupin. Medobčinsko sodelovanje preko «zdrúženja gorskih občin».</p> <p>Prostorsko načrtovanje in razvojna politika na lokalnem nivoju. Razvoj podeželja s primernimi ukrepi, prilagojenimi posameznim območjem.</p> <p>Vodilni za načrtovanje rabe zemljišč.</p>
Nemčija				
Italija				
Slovenija				
Liechtenstein				
Švica				

Sklep 4:

Za reševanje problemov določenega območja, kot so denimo Alpe, se zdi najprimernejši funkcionalni pristop z vključitvijo območij, v katerem je zaznane probleme mogoče učinkovito rešiti na ustreznih upravljaljskih ravneh.

Sklep 5:

Na splošno je mogoče razvoj podeželja ovrednotiti znotraj bolj splošnega koncepta regionalnega razvoja, na kar vpliva širok spekter politik.

Sklep 6:

Alpe predstavljajo eno izmed najpomembnejših gorskih območij v Evropi. Z Alpsko konvencijo je bil vzpostavljen teritorialni okvir za skupne pristope, transnacionalne ukrepe in regionalno sodelovanje v Alpah preko nacionalnih meja.

Sklep 7:

Gore zaradi svojih koristnih naravnih in človeških virov pa tudi zaradi svoje funkcije zgodnjega sistema opozarjanja v času podnebnih sprememb predstavljajo strateško območje v Evropi. Nanje ne smemo gledati kot na »območje nazadovanja«, ampak na območje različnih potencialov, ki za udeležanje zahtevajo primerne teritorialno specifične pristope in ukrepe.

C GONILNE SILE RAZVOJA V ALPAH

Alpe se soočajo z mnogimi izzivi, kot so demografske spremembe, konkurenčnost gospodarstva, podnebne spremembe, oskrba z energijo, otežena dostopnost, omejena socialna varnost in socialna infrastruktura. Vsi omenjeni problemi zahtevajo celovit pristop k razvoju podeželja.

C.1 DRUŽBENOEKONOMSKI TRENDI

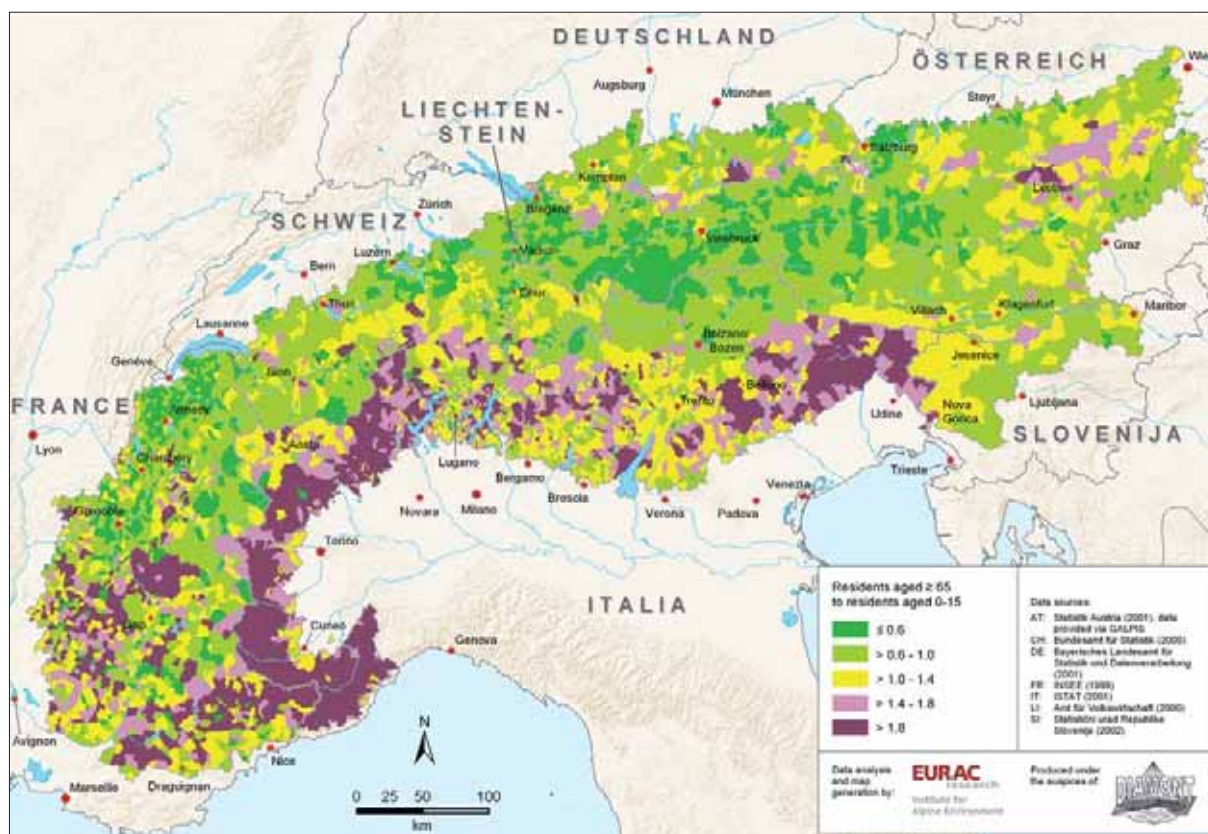
V obdobju med 1990 in 2000 je bil v približno 67% alpskih občin zabeležen porast prebivalstva, 26% pa jih je utrpelo upad števila prebivalcev. Območja, v katerih je prišlo bodisi do porasta ali upada prebivalstva, se nahajajo blizu skupaj. Leta 2000 je 1/3 prebivalstva živela v ur-

banih središčih z med 5.000 in 25.000 prebivalci. Strukturne spremembe so povzročile migracije mladih ljudi proti središčem, v katerih je boljša ponudba izobraževanja in usposabljanja pa tudi več in večja izbira delovnih mest. Obenem pa 63% alpskih občin velja za "postarane", pri čemer ima Italija 41% takšnih občin (Tappeiner, Borsdorf, Tasser, 2008).

Prav tako kot upad prebivalstva, je staranje prebivalstva posebej zaznati v majhnih občinah z manj kot 500 prebivalci in v mestnih naseljih z več kot 25.000 prebivalci: skoraj 60% prvih in približno 70% drugih (in skoraj 90% občin z več kot 50.000 prebivalci) ima starostni indeks nad 100.

Na celotnem območju Alpske konvencije je povprečna gostota prebivalstva 73 ljudi na km²

Zemljevid 10: Razmerje starostnih skupin na območju Alp

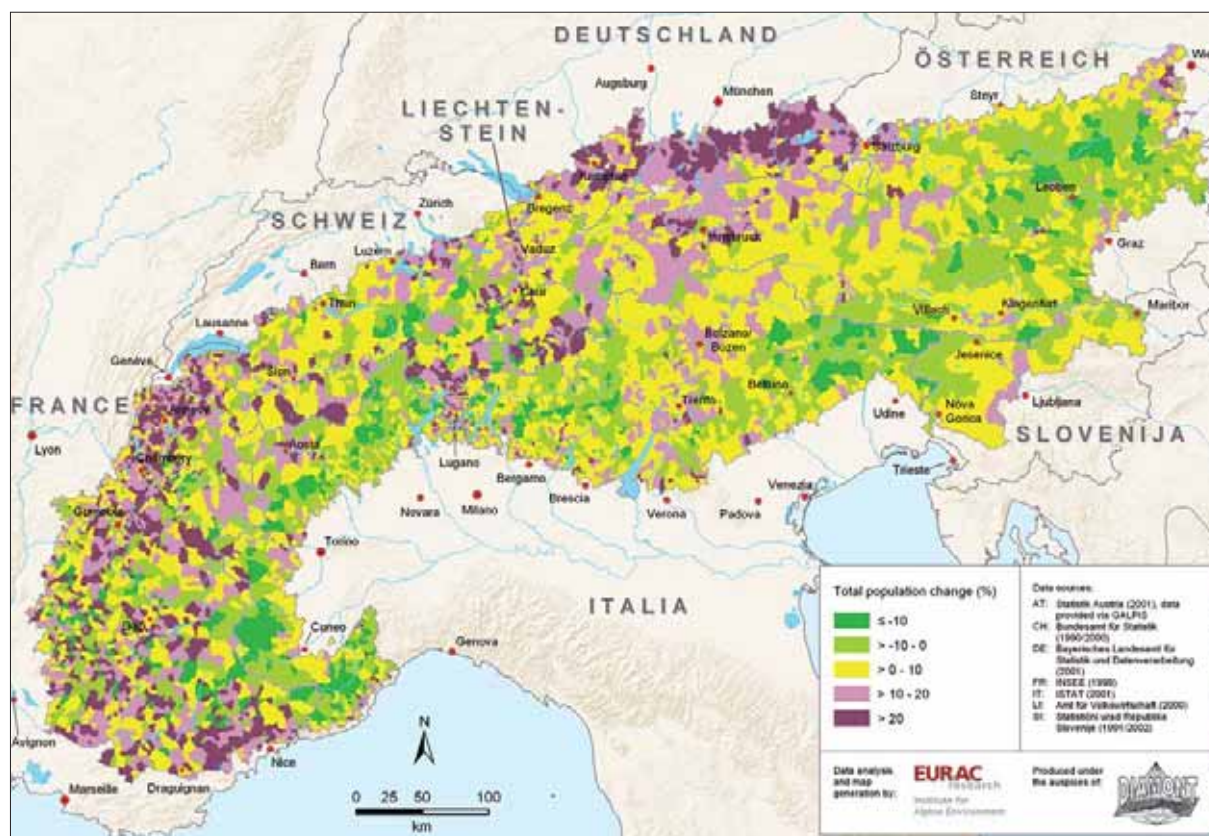
(EUROSTAT 2004), kar kaže na to, da so Alpe eno izmed manj naseljenih območij v Evropi. Pomembno se je zavedati, da ima topografija ključno vlogo pri analiziranju vzrokov za opaženi vzorec gostote prebivalstva v gorskih območjih. Mnogi predeli Alp so neprimerni za bivanje. Iz tega sledi, da je povprečna gostota prebivalstva v območjih s stalnimi naselji 526 ljudi na km², kar je primerljivo z gostoto v mestnih središčih izven alpskega loka.

Razporeditev gostote prebivalstva v območju Alpske konvencije je močan odraz topografskih značilnosti. Gostota prebivalstva je večja na obrobju Alp in ob vznožjih gora. Zaradi prednosti, ki jih imajo ti predeli, so se v njih oblikovala številna manjša središča. Med temi naselji in kmetijsko rabo zemlje je prišlo do navzkrižij. V nasprotju z velikimi dolinami znotraj Alp, so za slabo dostopna območja na alpskem obrobju značilne občine z nizko gostoto prebivalstva. Te

je mogoče najti na območjih v bližini osrednjih gorskih verig.

V cvetočih območjih Alp je bil zabeležen dvig urbanizacije v središčih v dolinah. Industrijske dejavnosti so se premaknile iz mest v okoliške občine, npr. v poslovne cone ali pa ob glavne prometne poti. Izkazalo se je, da sta dostop preko prometne infrastrukture in razpoložljivost zemljišč res ključna dejavnika privlačnosti posamezne lokacije. Takšne občine so v glavnem podeželske in ležijo blizu velikih mest na obrobju Alp, posebno v bližini meje alpskega loka. V skladu z analizo DIAMONT projekta INTERREG IIB Alpski prostor obstaja v Alpah splošni trend marginalizacije ali pa urbanizacije območij. Z drugimi besedami, ali kot navaja EEA poročilo o gorskih območjih, je "mogoče opaziti dva nasprotujoča si trenda: prvič, opuščanje tradicionalnih kmetijskih površin in z njimi povezanih naselij zaradi iskanja priložnosti za lažje delo

Zemljevid 11: Celotni porast prebivalstva med zadnjima dvema štetjema

v storitvenih dejavnostih ali industriji; drugič, koncentracija gospodarske moči, trgov delovne sile in javnih služb v lahko dostopnih mestnih jedrih v Alpah” (EEA, 2010).

EU poizkuša učinke zgoraj omenjenih trendov preprečiti s subvencijami. Te sicer pripomorejo k upočasnjevanju procesa, vendar pa ga ne morejo preokreniti ali preprečiti pospešene marginalizacije perifernih območij. Poleg tega subvencije ne zagotavljajo trajne dolgoročne rešitve. K uveljavitvi nove vloge gorskih območij na globalnem trgu je potrebna kompleksnejša aktivnost.

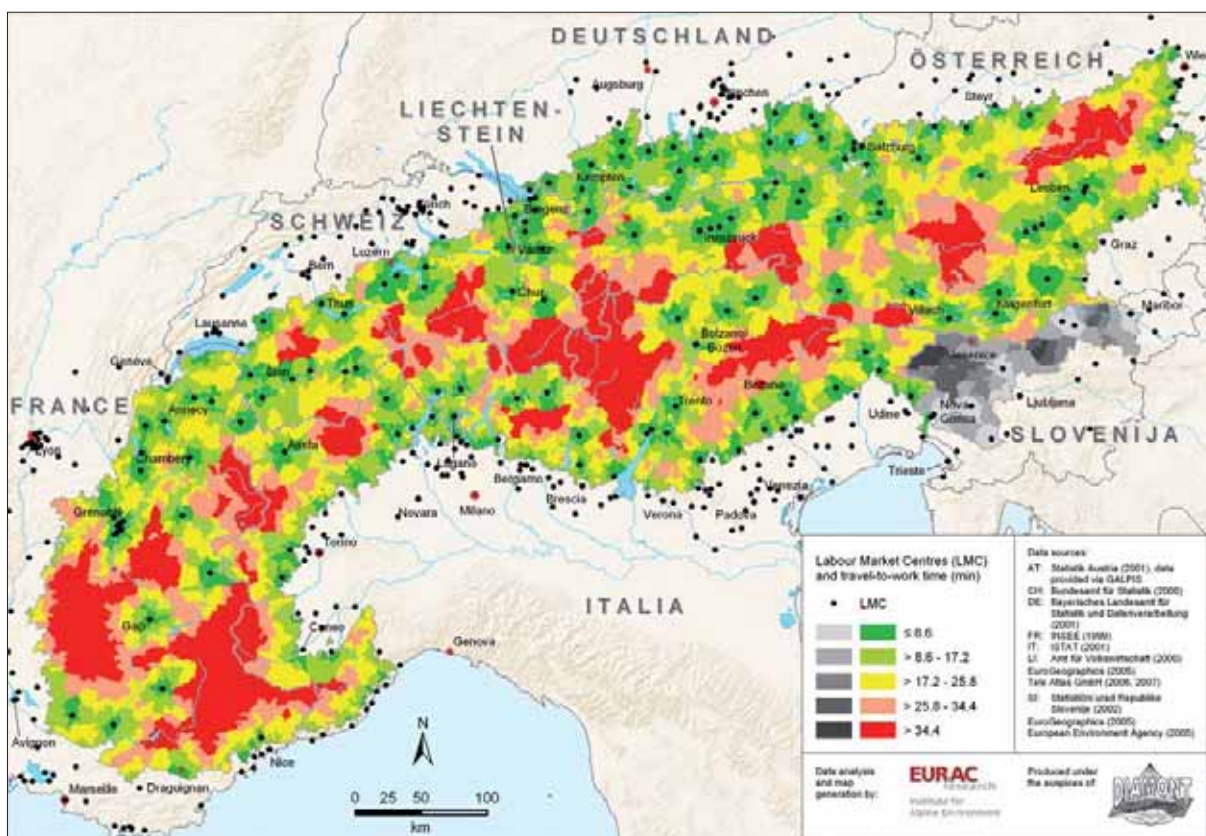
Splošna dinamika poslovanja in zaposlovanja je v alpskem prostoru podrejena enakim gibanjem, kot v “nealpskem prostoru”; število zaposlenih v kmetijstvu in gozdarstvu se je drastično zmanjšalo, največji delež zaposlenih je še vedno v industriji in proizvodnji, zaznati je precejšen

premik k terciarnemu sektorju gospodarstva, kar se odraža s hitrim razvojem turizma.

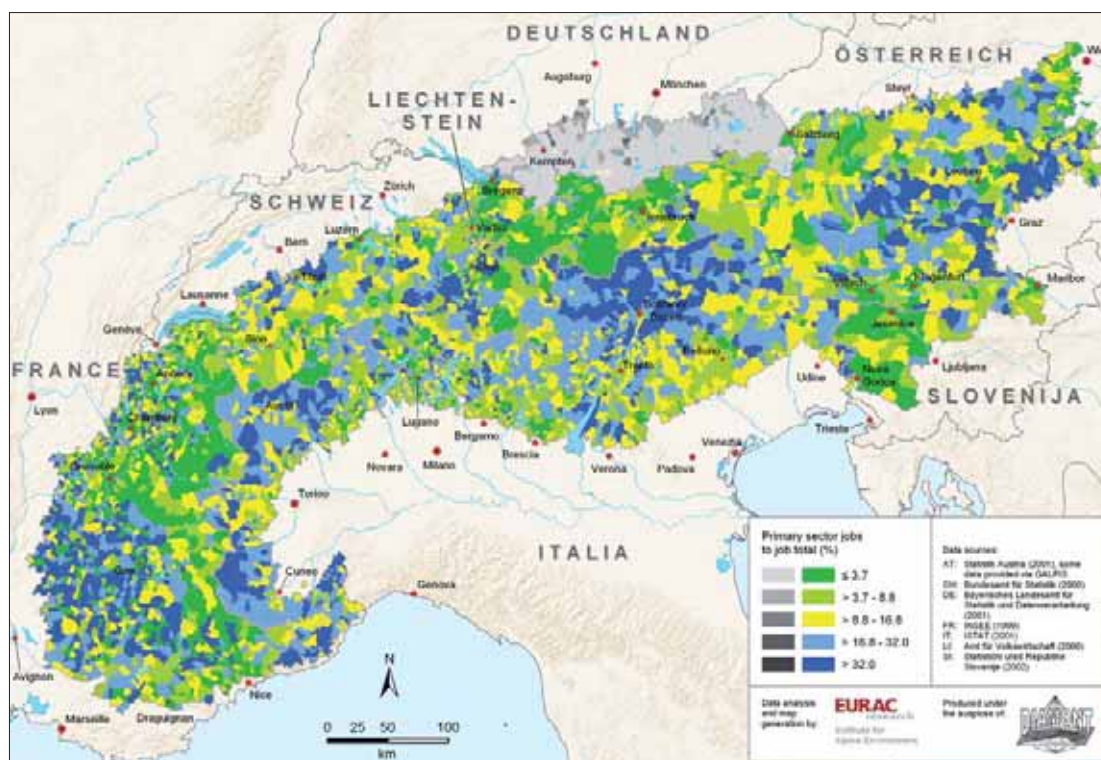
V obdobju med 1990 in 2000 so Slovenija, Italija in Nemčija zabeležile zaskrbljujoče zmanjšanje kmetijskih površin. Sicer nekoliko manjše zmanjšanje se je pojavilo tudi v Avstriji in Švici. V Švici izračuni v okviru nacionalnega raziskovalnega programa (NFP 48) kažejo, da bo do leta 2015 okrog 20% v letu 2002 delujočih kmetij ob zamenjavi generacije prenehalo delovati. Nekatera območja vendarle kažejo nasproten trend. Tako lahko opazimo rahlo povečanje predvsem v zahodni Avstriji in v francoskih Primorskih Alpah.

Ker je izjemno pomembna vloga kmetijstva kot večfunkcionalne dejavnosti (ustvarjanje tradicionalnih kulturnih krajin, ohranjanje biotske raznovrstnosti, vpliv na gospodarsko strukturo pa tudi na lokalno družbo in kulturo) postala

Zemljevid 12: Središča trgov delovne sile in čas prevoza na delo (min)

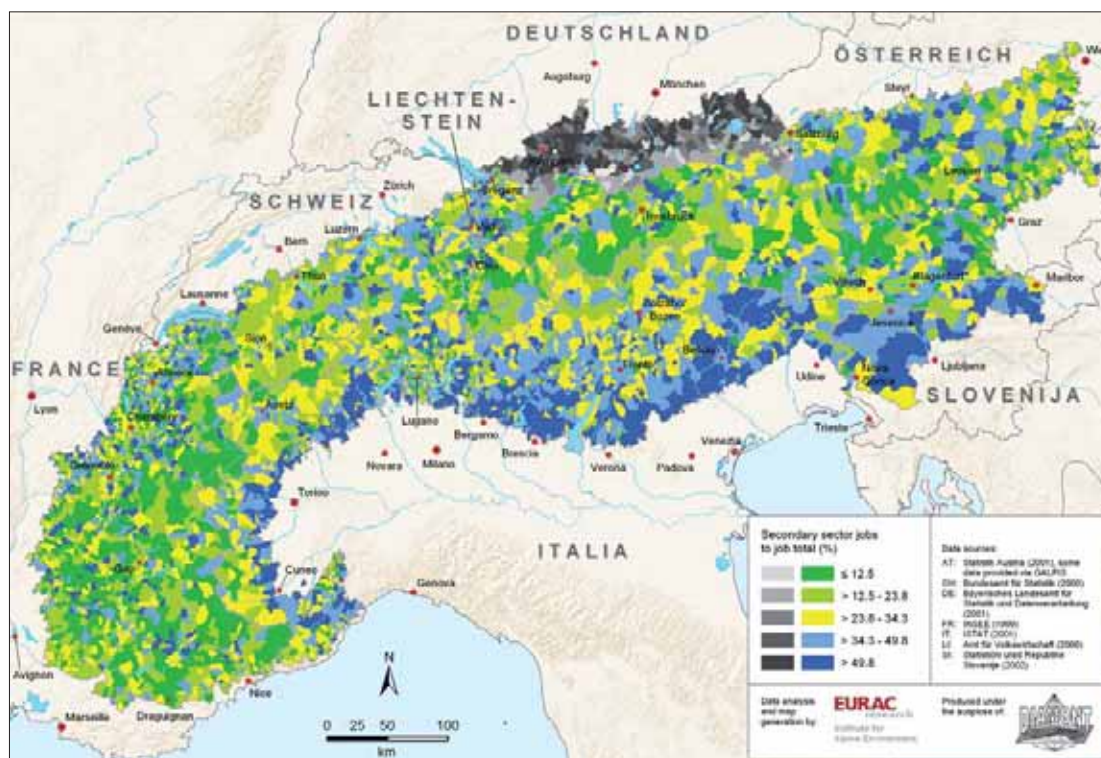

Zemljevid 13: Delovna mesta v primarnem sektorju, leto 2000

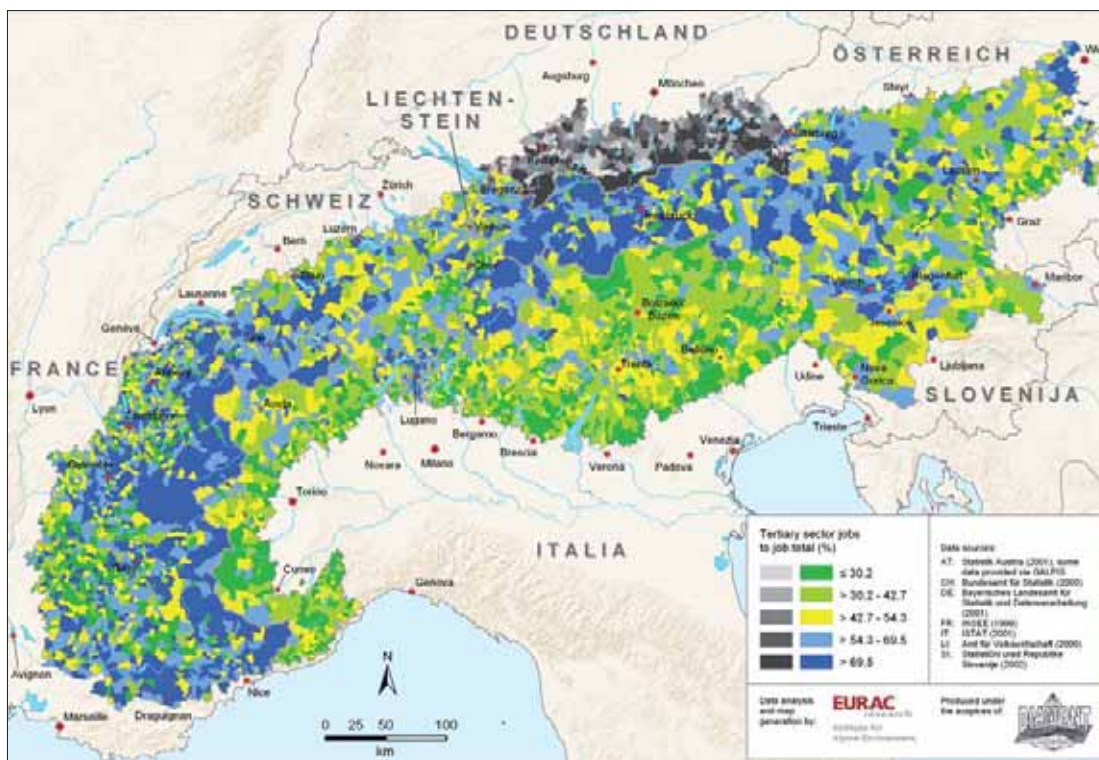
©TAPPEINER U., BORSDORF A., TASSER E. (ur.) Atlas Alp, Spektrum Akademischer Verlag; Heidelberg; 2008.

Zemljevid 14: Delovna mesta v sekundarnem sektorju, leto 2000

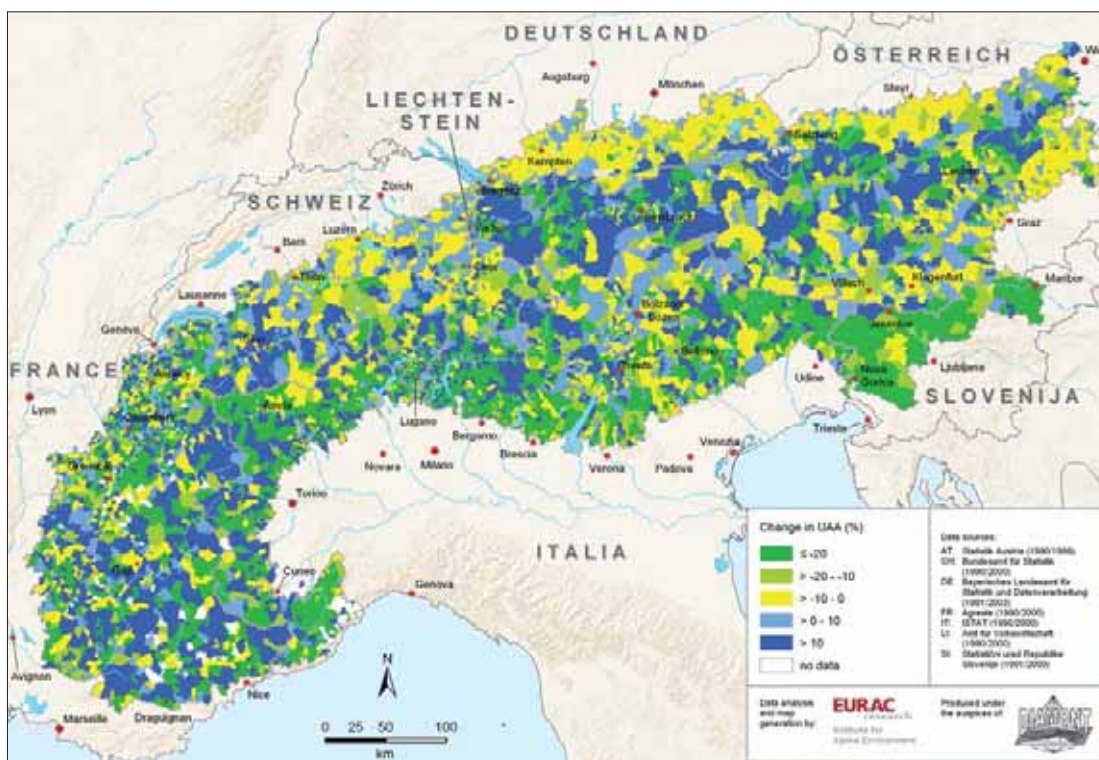
©TAPPEINER U., BORSDORF A., TASSER E. (ur.) Atlas Alp, Spektrum Akademischer Verlag; Heidelberg; 2008.

Zemljevid 15: Delovna mesta v terciarnem sektorju, leto 2000

©TAPPEINER U., BORSDORF A., TASSER E. (ur.) Atlas Alp, Spektrum Akademischer Verlag; Heidelberg; 2008.

Zemljevid 16: Sprememba rabe kmetijskih zemljišč

©TAPPEINER U., BORSDORF A., TASSER E. (ur.) Atlas Alp, Spektrum Akademischer Verlag; Heidelberg; 2008.

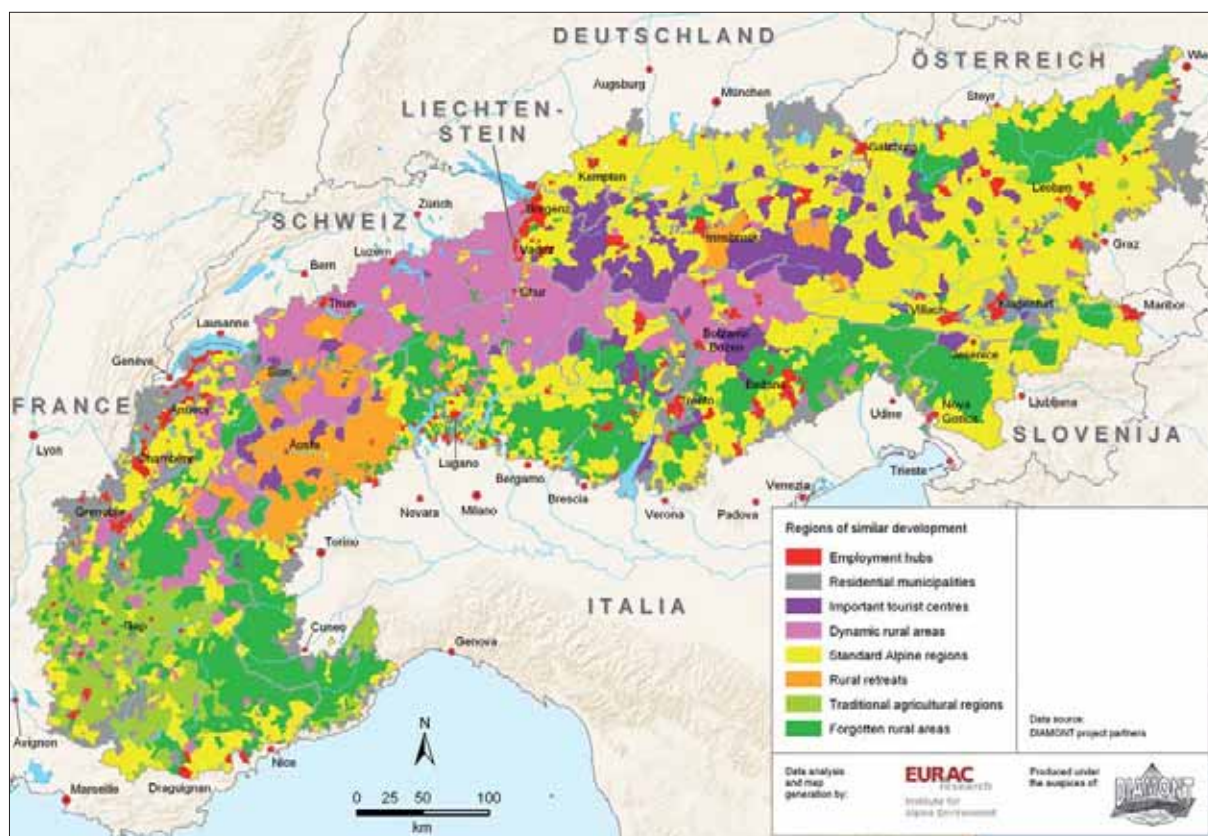
splošno priznana, so se začela zbirati posebna javna sredstva za gorska območja. Različni programi za razvoj podeželja v vsaki izmed alpskih držav so namenjeni spodbujanju konkurenčnosti gorskega kmetijstva. Vendar pa zanašanje na javna sredstva ne predstavlja dolgoročne rešitve, potreben je bolj tržni pristop. Sheme PES (Plačilo za okoljske storitve), ki so bile uvedene na celotnem alpskem območju, predstavljajo pozitiven primer ustvarjanja vrednosti s kmetijskimi storitvami.

Spoznanja v okviru DIAMONT projekta kažejo, da je vzrok za demografske spremembe na regionalni ravni neenakomerna razporeditev zaposlitvenih možnosti. Zemljevid 17 omogoča klasifikacijo regij na tako imenovana "pozabljena območja", ki jih v glavnem najdemo v južnem delu Alp in na "zaposlitvena žarišča", ki se razprostirajo drugod po alpskem loku.

C.2 MEDSEBOJNI ODNOSI MED MESTNIMI IN PODEŽELSKIMI OBMOČJI

Podeželje in mesto sta v resnici v veliki medsebojni odvisnosti, zlasti zaradi skupnega interesa za komplementarne storitve javnega pomena, ki jih zagotavljata drug drugemu. To velja za mala središča v alpskem perimetru pa tudi za večja središča na obrobju Alp. Mestna območja zagotavljajo storitve javnega prevoza pa tudi zdravstvene in izobraževalne storitve, podeželska območja pa prispevajo predvsem ekosistemске storitve, energetske vire in visokokakovostne rekreativne storitve, krajino in naravo. Vendar pa so storitve, za katere vlada splošni interes, kot so pošta, otroško varstvo, živilske trgovine, izobraževanje, zdravstvo, širokopasovne povezave in dostop do cestnega omrežja in javnega prevoza, ki so v 21. stoletju še kako pomembne,

Zemljevid 17: Območja s podobnim razvojem

©TAPPEINER U., BORSDORF A., TASSER E. (ur.) Atlas Alp, Spektrum Akademischer Verlag; Heidelberg; 2008.

Vzorčna analiza z uporabo izbranih pokazateljev, ki pokrivajo vsa področja trajnosti v enaki meri: osem različnih območij s podobnim razvojem v Alpah.

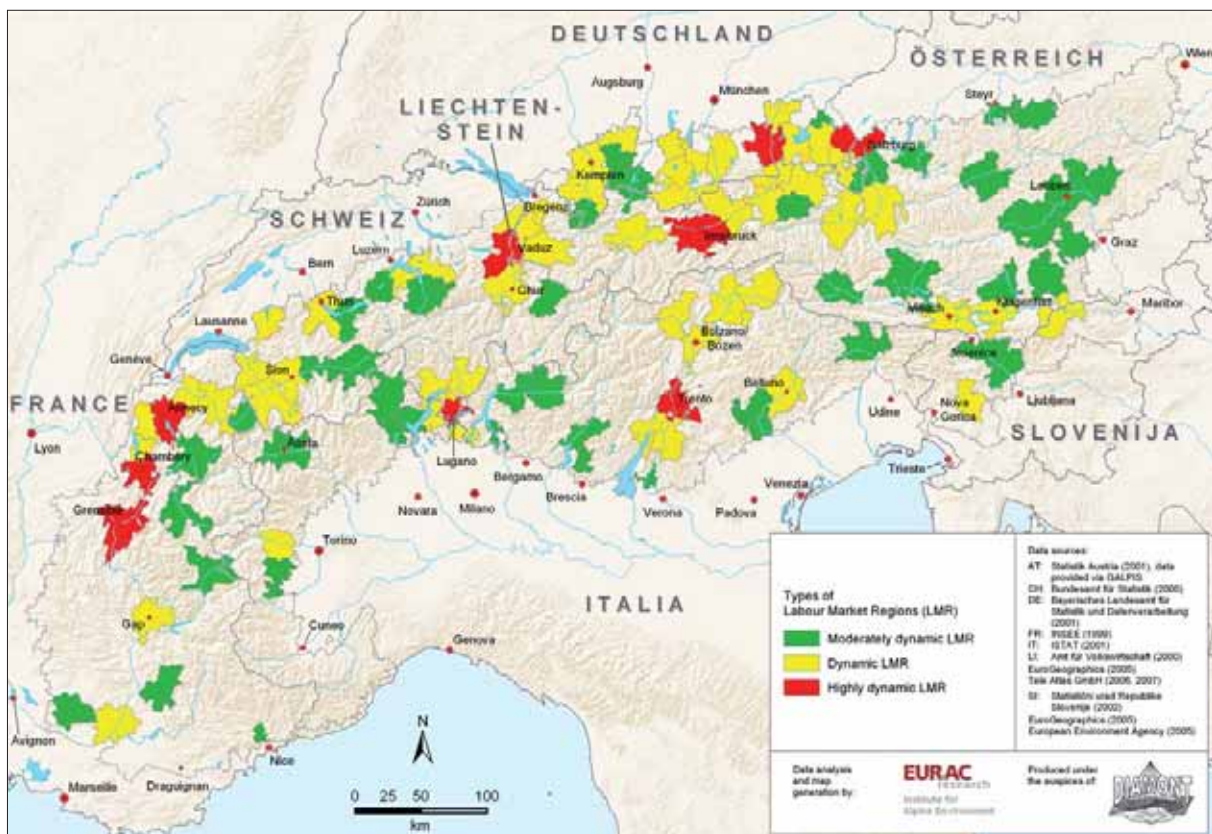
še vedno skoncentrirane v velikih središčih. Storitve javnega pomena so odločilnega pomena za kakovost življenja in za vzdrževanje socialne kohezije na podeželju. Najti ravnovesje med organizacijo in dostopnostjo storitev po eni strani in med pravično uporabo in upravljanjem z viri na podeželju na drugi, ni tako preprosto. Slednje lahko zagotavljamo s pomočjo mehanizmov ugodnosti/podpore v regijah, ki imajo na voljo vire, zavedajoč se, da za izrabo virov samo razpoložljivost infrastruktur ne zadostuje. Za učinkovito in uspešno zagotavljanje storitev javnega pomena je bistvenega pomena naravnost na uporabnika, ki mora biti podprta z dobrim sodelovanjem med upravami, uporabniki in izvajalci storitev.

Zato si je treba za cilje hkratnega razvoja središč in njihove okolice zadati izboljšanje storitvenih dejavnosti na gorskih območjih in zagotavlja-

nje dostopa do storitev javnega pomena pa tudi prenos gospodarske moči. Za doseganje teh izjemno pomembnih ciljev je potrebno uvesti ustrezne ukrepe na zakonskem, organizacijskem, strateškem, infrastrukturnem in finančnem področju. Za prenos know-how-a in gospodarske moči in ne nazadnje za zagotovitev ponudbe privlačnih in raznovrstnih prostora dejavnosti za turiste, pa tudi za lokalno prebivalstvo, so potrebni različni pristopi. Kombinirane ponudbe omogočajo uporabnikom, da povečajo domet svojih dejavnosti. Pogosto so take ponudbe «bolj vsestranske in razumljivejše» pa tudi cenejše za uporabnike, kar izboljša kakovost rekreacije.

Trajnost sodelovanja med mesti in njihovo okolico je mogoče povečati z vzpostavitvijo mrežnih povezav, strukturiranjem različnih procesov, definicijo osnovnih strategij in dolgoročnih ciljev, ozaveščanjem, s podporo s strani pomembnih

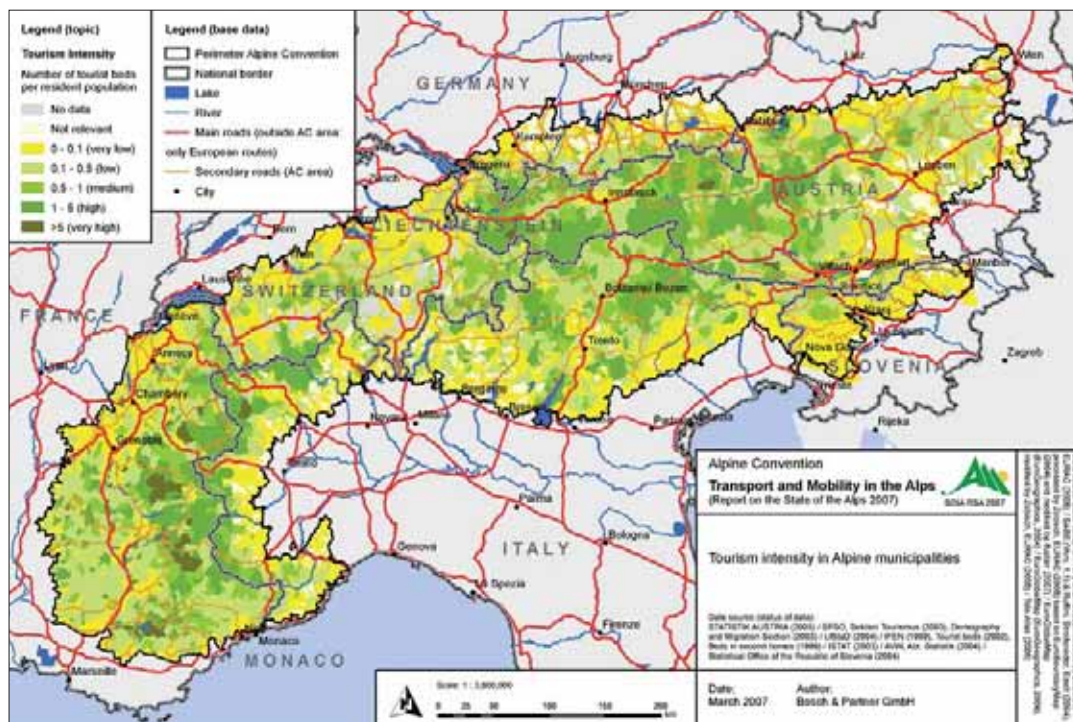
Zemljevid 18: Razvoj trga delovne sile

©TAPPEINER U., BORSDORF A., TASSER E. (ur.) Atlas Alp, Spektrum Akademischer Verlag; Heidelberg; 2008.

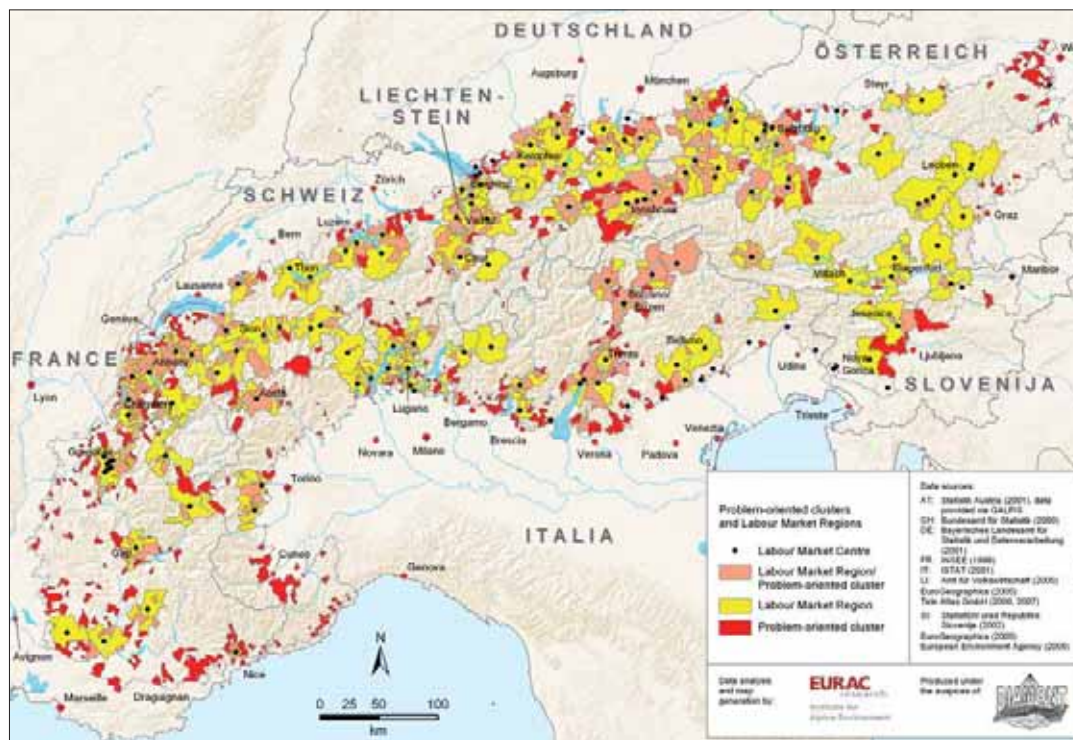
Območja trga delovne sile so odraz vpliva občin in urbanih območij na občine v zaledju; razvoj območij delovne sile kaže na dinamiko razvoja znotraj alpskega območja v obdobju med 1990 in 2000.

Zemljevid 19: Intenzivnost turizma v alpskih občinah

Alpska konvencija; Drugo Poročilo o stanju Alp «Voda in upravljanje z vodnimi viri», Stalni sekretariat Alpske konvencije, 2009.

Zemljevid 20: Povpraševanje po zemljiščih

©TAPPEINER U., BORSDORF A., TASSER E. (ur.) Atlas Alp, Spektrum Akademischer Verlag; Heidelberg; 2008.

Značilna agregacija zaradi razvoja prebivalstva, stopnje mladoletnih odvisnih družinskih članov in oddaljenosti po cesti do najbližjih mestnih jeder.

**Rezultati seminarja "Mestna in podeželska območja v dialogu"
oktober 2009, Bad Reichenhall (Nemčija),
ki so ga organizirali Omrežje občin "Povezanost v Alpah",
društvo "Alpsko mesto leta" in Stalni sekretariat Alpske konvencije**

Sledeče ugotovitve povzemajo rezultate delavnic in predstavitev:

- Mesta in okoliška podeželska območja predstavljajo komplementarni prostor, v katerem je mogoče s pomočjo medsebojnega sodelovanja ustvariti dodano vrednost in novo kakovost za vse.
- Za povečanje sodelovanja med mesti in podeželskimi območji obstaja širok nabor instrumentov.
- Zakonske strukture prinašajo stabilnost in povečajo možnosti za doseganje dolgoročnih ciljev.
- Posebni programi in subvencije delujejo kot dodatna spodbuda in predstavljajo dodano vrednost.
- Povezanost infrastruktur je pomembno izhodišče za sodelovanje.
- Skupni projekti in priprava strategij so izhodiščne točke, potrebne za dolgoročno sodelovanje in trajnostne rešitve.
- Nagnjenost k »regionalnosti« spodbuja sodelovanje med mesti in njihovo okolico.
- Skupni izobraževalni projekti igrajo ključno vlogo pri skupnem razvoju.
- Območja načrtovanja je potrebno prilagoditi tako, da se poveže obe vrsti območij v eno samo skupno območje načrtovanja (horizontalna finančna organizacija).

Primeri sodelovanja med urbani središči in njihovim zaledju:

- Primer zakonskega ukrepa je **turistična agencija v Innsbrucku**, v kateri je združenih 25 turističnih agencij iz okoliških regij v eno samo veliko združenje, s čimer sta se povečala moč in vpliv komunikacije in marketinških kampanj. S skupnimi močmi so s kombinirano ponudbo povečali privlačnost celotnega območja; še posebej so s tem pridobile manjše občine.
- Primer organizacijskega ukrepa je »**Vzhodnotirolska kartica**«, v katero so vključene različne prostočasne dejavnosti in prevozne storitve v en sam, »all-inclusive« paket (muzeji, bazeni, gorska železnica, itd.). Velja v mestu Lienz in 32 manjših občinah.
- Primer strateškega ukrepa je »**Vizija doline Rena (Rheintal)**«. Z njo se je začel skupni prostorski razvoj v dolini reke Ren z združitvijo prostorskega načrtovanja v Predarlski z načrtovanjem 29-tih manjših občin. Glavni cilj je povezati »odprte prostore«, da bi zagotovili prostorsko ravnovesje celote in kompaktnost območja s pomočjo sinergične povezanosti.
- »**Tirolski naravni park Lech**« s pomočjo subvencij izboljšuje upravljanje zaščitene območij z namenom zagotoviti boljšo komunikacijo in sodelovanje med partnerji, kar omogoča ustvarjanje dodane vrednosti iz turističnih dejavnosti in naravnega parka.
- Na območju **Pedarlske (Vorarlberg)** so uskladili vozni red sistema javnih prevozov in uvedli enotni tarifni sistem za celotno območje, v katerega spada 5 mest in 96 manjših občin. S tem ukrepom so zagotovili optimalno povezanost podeželja in urbanih območij.
- Za spodbudo mestom in njihovemu zaledju so organizirane različne prireditve. Primer takšne prireditve je »**Schubertiade**« v mestu Hohenems, v katero je vključen »Bregenzerwald« – območje z raznoliko ponudbo prenočevanja in aktivnosti za preživljanje prostega časa.

osebnosti pa tudi z ustreznimi zakonskimi in organizacijskimi podlagami.

Zemljevid 20 prikazuje klastre oziroma koncentracije alpskih občin glede na njihovo potencialno rabo prostora. Za klastre/območja z izpostavljenimi problemi je značilen podpovprečni čas potovanja do najbližjega mestnega jedra, nadpovprečna populacijska dinamika in nadpovprečna stopnja mladoletnih odvisnih družinskih članov.

“Zemljevid jasno kaže, da se občine, ki so pod največjimi prostorskimi pritiski, v glavnem nahajajo v območjih dinamičnega razvoja in razvojnih oseh na alpskem območju, npr. v dolinah Isarco in Adige, na območju alpskega roba okrog gornjih italijanskih jezer, v dolini Rhône od Annecyja do Grenobla, v severnem centralnem delu Švice in v dolini Rone”. (Tappeiner, Borsdorf, Tasser, 2008).

Alpsko območje je “živi prostor v spreminjaju”. Življenje v njem zahteva ustvarjalnost, ki jo gorski prebivalci Alp občudujejo in si zanjo prizadevajo. Nenehne spremembe zahtevajo spontanost, intuicijo, domišljijo in estetiko. Med drugim je treba posegati onkraj znanosti in raziskav. Največji izziv je, kako uporabiti inovacije in sinergijo za spreminjanje omejitev, pomanjkljivosti, tveganj in ranljivosti pa tudi skupnih izzivov sprememb v trajnostni razvoj. Solidarnost, gorski viri, pripravljenost na tveganje, moč politične volje pa tudi ustrezni ukrepi lahko pomembno prispevajo k oblikovanju regionalnih strategij (nadzornih procesov). Zmožnost spreminjati lastno perspektivo in odnos sta bistvenega pomena.

C.3 PODNEBNE SPREMEMBE IN UPRAVLJANJE Z ENERGIJO

Alpe so še posebej občutljive na podnebne spremembe. Meritve temperatur v zadnjih desetletjih so pokazale, da je segrevanje v Alpah preseglo 1,5°C, kar je več kot dvakratna vrednost povprečnega globalnega segrevanja. Do

leta 2050 je pričakovati, da se bodo temperature dvignile še za 1°C do 3,5°C, kar bo imelo po vsej verjetnosti precejšen vpliv na občutljivo alpsko okolje, ki je biotsko bogato in ima veliko biotsko raznovrstnost na majhnem območju.

Ker občutljiva narava očitno potrebuje skrbno nego, je potrebna posebna in prilagojena strategija, ki upošteva lokalne in regionalne okoliščine. Takšna strategija bi morala upoštevati ekološke, topografske, gospodarske in družbene razmere, potencialno dodano vrednost, potencialni vpliv na naravo in druge možne konfliktne zahteve. V skladu z okoljskim in energetskega paketa Evropske unije bi morali do leta 2020 zmanjšati emisije toplogrednih plinov za 20% v primerjavi z letom 1990. Delež energije iz obnovljivih virov v celotni porabi energije v EU bi se moral povečati na 20%, medtem ko naj bi se energetska poraba do leta 2020 zmanjšala za 20% s pomočjo večje energetske učinkovitosti.

Podnebne spremembe pa tudi različne dejavnosti za lajšanje življenja in prilagajanje načinu življenja v Alpah so lahko pomembni pospeševalci trajnostnega razvoja podeželja. To velja posebej v primerih, ko se s temi dejavnostmi ustvarja dodana gospodarska vrednost ter istočasno varuje naravno bogastvo, razvija kulturna identiteta in krepi družbena integracija. Spodbude, ki prihajajo iz občin, mest in regij so ključnega pomena za sprožanje inovativnosti in povečevanje zaposlitvenih možnosti v gorskih območjih. To še posebej velja v primerih, ko je cilj večja energetska samozadostnost ali podnebna nevtralnost s povečevanjem izrabe obnovljivih virov energije in izboljševanjem energetske učinkovitosti pa tudi z uporabo novih konceptov in strategij v turizmu.

Alpska območja lahko postanejo dober zgled s pretežno uporabo obnovljivih virov energije, s katerimi lahko pokrivajo svoje potrebe. V okviru razvoja podeželja se pri varčevanju z energijo in pristopih k upravljanju z energijo večinoma zanašajo na lokalne vire energije, zato je te ukrepe treba uveljavljati predvsem na lokalnem ali regionalnem nivoju.

Energetska neodvisnost ali celo avtarkija ima za določeno območje številne prednosti. Ne le, da zmanjša regijsko odvisnost od zunanjih virov energije, ampak poleg tega poveča njeno kupno moč, ker se uporabljajo lokalni viri energije. Zaradi lokalnih investicij in boljše kontrole nad ceno energije se krepi lokalno gospodarstvo in ustvarja več delovnih mest. Še več, kadar neka regija proizvede več, kot potrebuje, lahko presežek energije izvozi in proda. Decentralizirana proizvodnja energije je naslednja značilnost lokalnih obnovljivih virov energije, zaradi česar se zmanjša razdalja med proizvajalci in porabniki. To pomeni, da je v primeru napak v dobavi energije lažje locirati probleme in ponovno vzpostaviti dobavo, kot če bi šlo za centralnega električnega dobavitelja. Regijska dodana vrednost, ki nastane z uporabo obnovljivih virov energije, ponuja perspektivne razvojne možnosti. Ustvarjanje delovnih mest in neodvisnost od uvoza energije prinašata veliko dodatnih koristi. Spodbujanje izrabe obnovljivih virov energije s strani občin in dežel predstavlja posebno korist za majhna in srednje velika podjetja. Seveda pa to ne pomeni, da je korist kaj manjša za lokalne skupnosti. Prihodek iz davka od podjetij in najema od občinske lastnine lahko prispevata k izboljšanju lokalne finančne situacije.

Zaradi tehničnih prednosti in slabosti različnih virov energije enostransko večanje določenega nosilca obnovljive energije ne more zagotoviti zanesljive in stabilne dobave. To še dodatno poudarja potrebo po razvoju vsealpske strategije upravljanja z energijo. Morda bo potrebno določiti prioritete glede na specifično področja v smislu energetskih virov. Za preprečevanje izpadov dobave bi lahko bilo vzpostavljeno vsealpsko pametno omrežje, ki bi bilo povezano z virtualnimi elektrarnami (več distribucijsko-proizvodnih napeljav, ki so kolektivno upravljane pod centralnim nadzorom; usklajen način delovanja ima dodatne koristi, kot je npr. sposobnost hitrega dovajanja maksimuma električne napetosti ob konicah ali v zelo kratkem dobavnem roku), kot ena izmed možnosti za zagotavljanje uravnotežene energetske mešanice iz obnovljivih virov energije v Alpah. Posamezna območja bi lahko k temu prispevala v skladu s svojimi možnostmi.

Na evropskem in nacionalnem nivoju je širjenje uporabe obnovljivih virov energije in izvajanje varčevalnih ukrepov v povezavi s prožnim energetskim trgom, glavni način, kako se spopasti z gospodarsko krizo.

Sklep 8:

Eden izmed najznačilnejših trendov, ki ga je mogoče opaziti v Alpah, je polarizacija med marginalizacijo in urbanizacijo. Strukturne spremembe so povzročile odseljevanje mladih ljudi (beg možganov), zaradi česar se območje sooča s staranjem in praznenjem ter izolacijo. Za zmanjševanje demografskih neravnovesij in polarizacijskih trendov, ki zavirajo gospodarski razvoj, so potrebne integralne strategije in boljša koordinacija sektorskih politik.

Sklep 9:

Za omejitev bega možganov in ustreznajša delovna mesta na podeželju je potrebno spodbujati:

- mreženje med mesti in perifernimi območji;
- promocijo tradicionalnih gorskih proizvodov;
- sodelovanje med kmetijstvom in drugimi gospodarskimi panogami.

Sklep 10:

Mesta in okoliška podeželska območja predstavljajo komplementarni prostor, v katerem je mogoče s pomočjo medsebojnega sodelovanja ustvariti dodano vrednost in izboljšati kakovost življenja, posebej z izboljševanjem dostopa do storitev javnega pomena in ustrezno ravnovesje gospodarske moči.

Sklep 11:

Območja načrtovanja je potrebno prilagoditi tako, da se urbana in podeželska območja poveže v eno samo skupno območje načrtovanja (horizontalna finančna organizacija).

Sklep 12:

V energetskem sektorju porast interesa za obnovljive vire energije in sedanja obveza za učinkovito rabo energije predstavljata večje možnosti za razvoj podeželja.

Sklep 13:

Podnebne spremembe in različne dejavnosti za njihovo blaženje in prilagajanje nanje v Alpah so lahko pomembne gonilne sile trajnostnega razvoja podeželja. V tem kontekstu so ključnega pomena spodbude, ki jih dajejo občine, mesta in regije.

D STANJE RAZVOJA PODEŽELJA: NARAVNI IN ČLOVEŠKI VIRI V ALPAH IN UPRAVLJANJE Z ENERGIJO

D.1 ALPE: OBMOČJE, ZNANO PO NARAVNEM BOGASTVU

Upoštevajoč posebne cilje in kontekst tega poročila so gorski viri razdeljeni na dve glavni skupini, na naravne in človeške vire. Nadalje je pomembno razlikovati tudi med obnovljivimi in neobnovljivimi viri.

Čeprav je naše vedenje o mehanizmih, ki v splošnem podpirajo dinamiko ekosistemov, nepopolno, je očitno, da sta oba, okoljska kakovost in delovanje ekosistema na gorskih območjih na splošno na visoki ravni. Poleg tega so gorski ekosistemi med najbogatejšimi glede na biotsko raznovrstnost, številne raziskave se zato osredotočajo na posebne "vroče točke" v gorah.

Opravljenе so bile delne raziskave nekaterih osnovnih funkcij gorskih ekosistemov v odnosu do nižinskih predelov. Oskrba z dobrinami in storitvami, ki jih gorska območja zagotavljajo nižinskim območjem, je bila razvrščena na sledeč način.

Od nedavnega je mogoče ekosistemskim storitvam pripisati denarno vrednost. V tej vrednosti so upoštevane koristi, ki jih zagotavlja določena

raba (ali neraba) zemlje gospodinjstvom, skupnostim in gospodarstvu. Te informacije lahko uporabijo tisti, ki sprejemajo odločitve, za popravljanje tržnih napak in napak politik, denimo za ukinitve nedelujočih vzpodbud, kot so subvencije, ki včasih propadanje okolja pospešijo, ali pa za ustvarjanje pozitivnih vzpodbud (postopno povezavo plačil s prepoznavnimi in vrednimi storitvami), s katerimi je mogoče doseči trajnostne rezultate.

Ne glede na velikost alpskega območja je razpoložljive zemlje v Alpah za gospodarsko uporabo sorazmerno manj kakor v nižinah. Četudi ne gremo v podroben pregled načinov rabe prostora, je takšnih, ki bi bila na voljo za primarno rabo, brez dvoma vse manj in manj. Nekatere zemljišča niso izgubljena za vedno, vendar se je spremenila le njihova namembnost iz kmetijskih in gozdnih v zazidljive površine, kar najpogosteje pomeni, da gre za trajno preobrazbo.

Čeprav je v absolutnem smislu še vedno zelo vprašljiv, se je takšen potrošniški pristop do biotske raznovrstnosti, ekosistemov in njihove trajnosti, izkazal za precej učinkovitega pri dvigovanju zavesti javnosti o poprej neodkritih velikih ekosistemov in pomenu okoljskih virov. Za boljše razumevanje pomena naravnih dobrin

Tabela 2: Storitve, ki jih gorska območja zagotavljajo nižinskim predelom

Viri	Regulacija	Kultura	Podpora
Čista voda, čisti zrak, les, hrana, preskrba z obnovljivimi viri energije, biotska raznovrstnost.	Podnebje, voda, zrak, erozija in naravne nesreče, vezava ogljika.	Rekreacija / turizem, estetska vrednost, kulturna in duhovna dediščina.	Delovanje ekosistemov, vključno z energijo in preskrbo s snovmi, za primarno proizvodnjo, kroženje vode in hranil, kopičenje zemlje in preskrba habitatov.

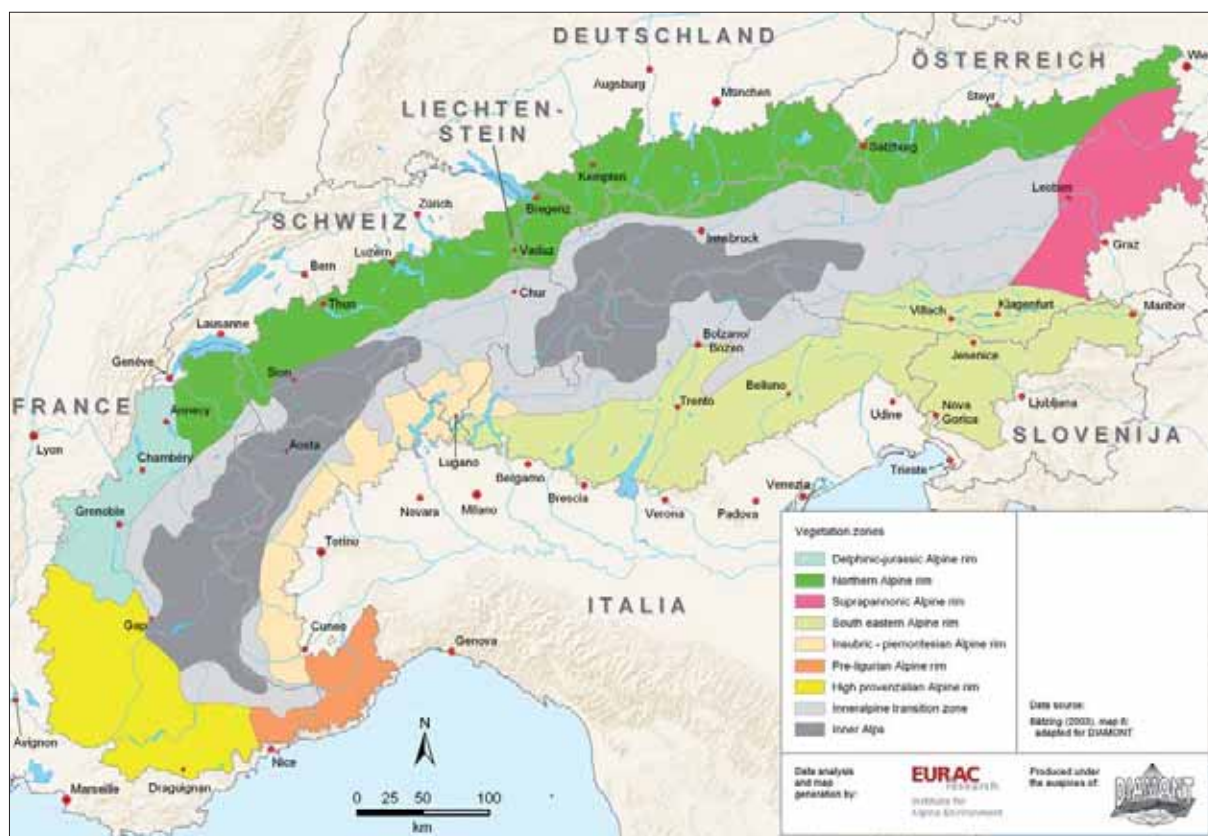
in storitev, ki jih nudijo gore, je treba upoštevati osnovne prednosti in pogoje v Alpah, kot so podnebje, biotska raznovrstnost, naravni viri in krajina.

Ker Alpe delujejo kot ovira, ki prisili oblake, da se dvignejo in izločijo vlažnost v obliki dežja ali snega, je predalpsko območje po navadi bolj vlažno. Po drugi strani pa sistem oblakov in s tem tudi deževje (ki je skoncentrirano v predalpskem območju), težje doseže območja v notranjosti, zaradi česar je na pobočjih, ki so obrnjena na jug, manj dežja in močnejše sonce. V teh območjih so okoljske razmere zato drugačne in na omejenem delu prihaja do večjih vremenskih nihanj. Čeprav ugodno za naselja, omenjene razmere (predvsem v ledeniških dolinah) povzročajo večjo kompleksnost alpskega podnebja in večja temperaturna nihanja (dnevno in letno, ter glede na sončno ali senčno lego).

V zvezi z alpskim podnebjem so nekateri avtorji zapisali celo, da ima "vsaka dolina drugačno podnebje". Različne mikroklimi v kombinaciji s kompleksno geomorfologijo prispevajo k veliki raznolikosti habitatov in veliki biotski raznovrstnosti. Alpe so središče biotske raznovrstnosti v Evropi. Današnja alpsko krajino so zelo zaznamovala naravna, deloma naravna in umetna okolja, kot tudi tradicionalna raba tal. Ta raznolikost rabe tal, pa tudi družbene spremembe, turizem in proizvodne metode v kmetijstvu so okrepile bogastvo oblik biotske raznovrstnosti v manjših delih Alp. Na alpskem območju je približno 900 večjih zaščitenej območij (površine preko 100 hektarov), ki pokrivajo približno 25% celotne alpske regije.

Čeprav je alpsko krajino zaznamoval človek s svojimi posegi vanjo, se še vedno močno razlikuje od območij izven gora. Z medsebojnim vplivanjem naravnih, političnih, družbenih in

Zemljevid 21: Vegetacijski pasovi

kulturnih sil so nastale značilne oblike krajine, ki so zelo privlačne za obiskovalce in imajo močan alpski značaj.

Vloga Alp je ključnega pomena pri preskrbi nižin z vodo. Količina vodnih zalog se giblje med 35% (v primeru Donave), do celo 80% (v primeru reke Pad) celotnega izliva v različna povodja v alpski regiji, pri čemer slednja številka velja za višek sezone. Pri reševanju problemov z upravljanjem voda je zato potrebno vedno upoštevati znaten doprinos Alp k celotnemu izlivu v štiri glavna alpska porečja.

D.2 ZNAČILNOSTI ČLOVEŠKIH VIROV

Območje Alpske konvencije se razprostira na približno 190.600 km² in je v letu 2007 vključevalo skoraj 6.000 občin. V istem letu je na tem območju živel približno 14 milijonov ljudi. Danes se je število prebivalcev, ki živijo na območju Alpske konvencije, podvojilo v primerjavi s

tistim ob koncu 19. stoletja. Pri analizi vzrokov za gosto naseljenost v gorskih regijah igra topografija ključno vlogo. Mnogi predeli Alp niso primerni za poselitev. V povprečju predstavlja le 17% območja Alpske konvencije primerno okolje za stalno naselitev.

Prevladuje splošno mnenje, da človeški viri posredno prispevajo k vrednosti gospodarstva. Nanje gledamo kot na dediščino določenega okolja, ki se je razvila v nekem časovnem obdobju. Človeški faktor, ki ga interpretiramo kot spremenljivko v razvojnem procesu določenega okolja, predstavlja vitalni in bistveni prispevek in je glavna «gonilna sila» v družbi. V zadnjem stoletju so bile težave pri zagotavljanju kulturnih storitev, rekreacijskih možnosti, zdravstvenih in socialnih dobrin pa tudi gospodarskih priložnosti (predvsem kredita in zaposlitve) med pomembnejšimi dejavniki, ki so okrnili kakovost življenja v gorskih območjih. Ravno zaradi tega je prišlo do upadanja prebivalstva. Vendarle pa gore nudijo bogastvo tradicij, navad in dejavnosti, ki so prilagojene alpskemu okolju in

Tabela 3: Pregled tipov občin in strukture prebivalstva

(dostopnost referenčnega leta se spreminja v obdobju med 1987 in 2004)

Razredi prebivalcev ¹	Število občin	Delež v celotnem številu občin (%)	Število prebivalcev ¹	Delež v celotnem prebivalstvu (%)	Število občin z upadanjem števila prebivalcev v 90. letih ²	Delež občin z upadanjem števila prebivalcev v 90. letih ² glede na občine primerljivega velikostnega razreda (%)
1	2	3	4	5	6	7
< 500	1.876	31,5	445.588	3,2	684	36,5
500 – < 1.000	1.099	18,5	797.585	5,7	309	28,2
1.000 – < 2.500	1.572	26,4	2.551.301	18,2	419	26,5
2.500 – < 5.000	816	13,7	2.810.900	20,1	168	20,5
5.000 – < 10.000	367	6,2	2.476.149	17,7	67	18,6
10.000 – < 25.000	175	2,9	2.522.397	18,0	42	23,6
25.000 – < 50.000	35	0,6	1.166.367	8,3	13	38,2
≥ 50.000	14	0,2	1.228.738	8,8	5	35,7
Total Alps	5.954	100,0	13.989.025	100,0	1.707	28,7

Tabela 3: Pregled tipov občin in strukture prebivalstva [vir: AT(UBA). FR (IFEN). DE (LfStaD) IT (ISTAT). LI (AVW). SI (Statistični urad Republike Slovenije – SURS). CH (FSO)].

¹⁾ Datum raziskave: AT: 2005. DE. IT. LI. SI in CH: 2004. MC: 2000. FR: 1999. Ni vključenih deset nemških območij brez občin.

²⁾ Zaradi različne dostopnosti podatkov so referenčna leta različna (1998-2001): MC: 1990/2000. AT: 1991/2001. FR: 1990/1999. DE: 1987/2000. IT: 1990/2000. LI: 1990/2000. SI: 1991/2000. CH: 1990/2000.

Vir: Poročilo o stanju Alp, Promet in mobilnost v Alpah.

se odražajo v alpskih obrteh, kmetijskih proizvodih, jeziki, itd.

Upoštevač posebne značilnosti alpskega območja bi morala lokalna središča za usposabljanje in raziskave izobraževati strokovnjake na področjih, ki so blizu lokalni realnosti in potrebam, s čimer bi pripomogli k temu, da bi bile njihove rešitve ustrezne za gorska območja. Raziskave bi morale služiti spodbujanju tehnološkega razvoja v lokalnih podjetjih.

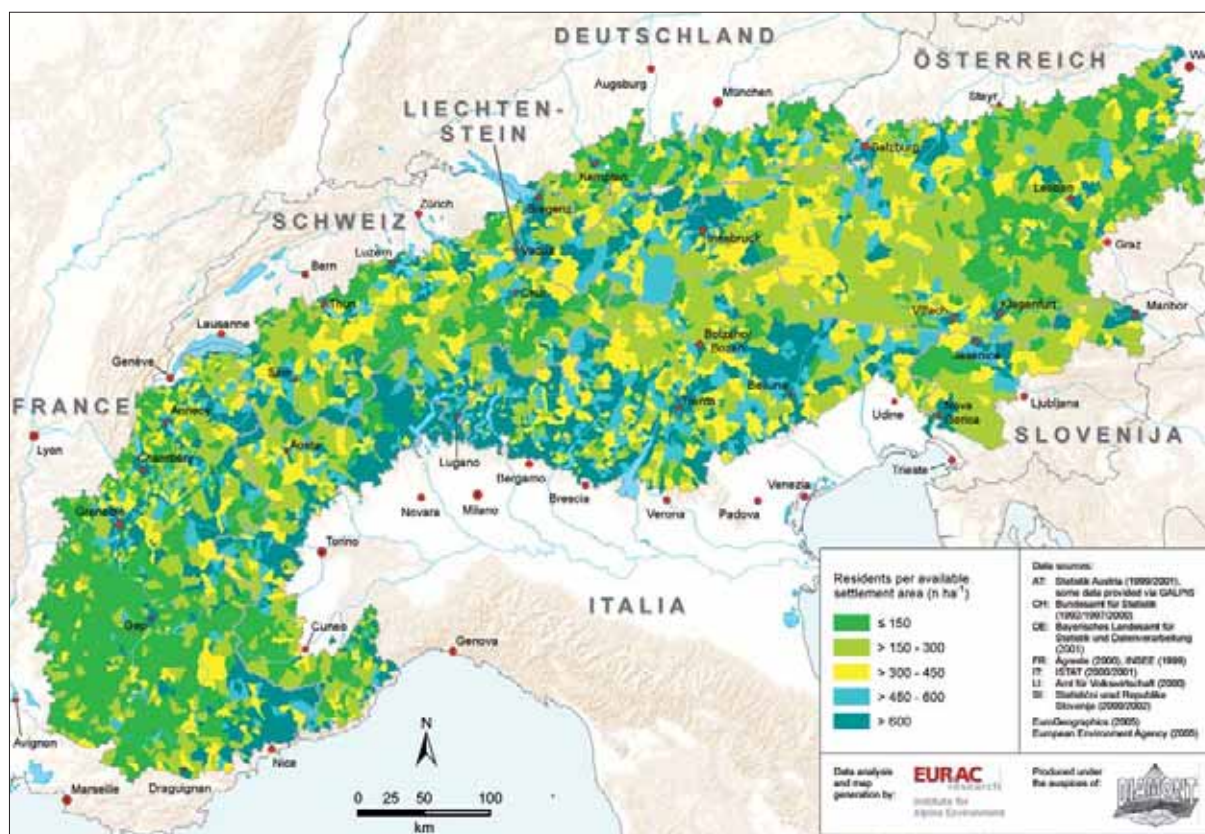
Bolj alpska osredotočenost v raziskovanju in izobraževanju bi povečala razpoložljivost strokovnjakov, ki bi bili povezani s svojim okoljem in bi kot dodano vrednost ohranjali strokovno moč v alpskem območju.

Medtem ko statistični podatki kažejo na upadanje ali naraščanje prebivalstva ali na staranje alpske populacije, so vidne tudi spremembe v

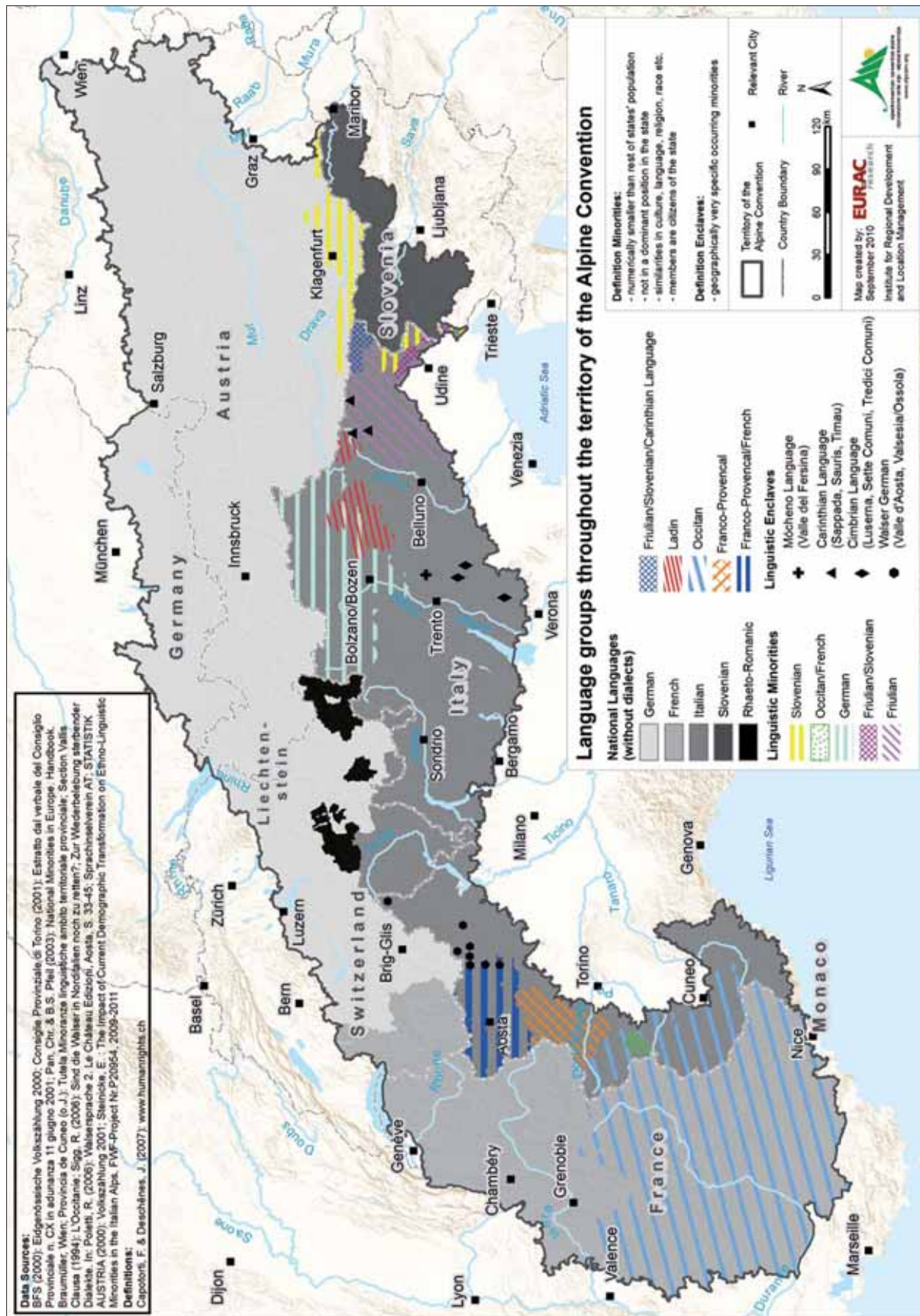
sestavi prebivalstva. Številne gorske skupnosti beležijo priseljevanje novih prebivalcev, ki so pretežno mlajši od večinskega lokalnega prebivalstva. Večina teh "migrantov" prihaja iz nižje ležečih gorskih predelov Alp ali pa celo iz mest in ravninskih predelov, včasih celo iz bolj oddaljenih krajev (Dislivelli).

Čeprav so študije še redke, pa vendarle kažejo na to, da so ravno ti prišleki pogosto najbolj aktivni pri iskanju novih načinov za oživetev lokalnega gospodarstva. Kljub paradoksalnosti se pogosto dogaja, da ravno oni najbolj goreče branijo in skušajo obuditi lokalne tradicije in kulturo ter spodbujati lokalne obrti, s čimer prispevajo k splošnemu prizadevanju po ohranitvi kulturne dediščine in krepitvi lokalne identitete. Skratka, trudijo se ustvarjati in spodbujati dobre prakse, z uporabo zmožnosti videti stvari od zunaj navznoter, pri čemer se tradicija meša z ustvarjalnostjo.

Zemljevid 22: Gostota prebivalstva na poselitvenem območju

Zemljevid 23: Jezikovne skupine na območju Alpske konvencije

D.3 UPRAVLJANJE Z ENERGIJO V ALPAH

Kot je bilo že omenjeno v uvodu in odločeno na ministrski konferenci v Evianu leta 2009, se pričujoče poročilo posebej osredotoča na vlogo virov energije in upravljanja z energijo v podeželskih območjih Alp. V tem kontekstu lahko inovacije in podnebne spremembe v resnici spodbudijo razvoj izkoriščanja obnovljive energije, ki izhaja iz naravnih virov in obenem spoštuje njihove omejitve.

Energetski protokol Alpske konvencije navaja, da se "pogodbene stranke zavezujejo, da bodo pripravile okvirne pogoje in sprejele ukrepe za varčevanje z energijo, proizvodnjo, prometom, distribucijo in uporabo znotraj celotnega območja Alpske konvencije z namenom vzpostavitve trajnostnega razvoja v energetskem sektorju, ki bo v skladu z vzdržnostjo alpske regije" (1. člen). S tem naj bi države pogodbenice pomembno prispevale k zaščiti lokalnih skupnosti in okolja ter k varovanju virov in podnebja.

Vendar pa zaenkrat še ni mogoča jasna slika o situaciji v alpskem energetskem sektorju, saj se razpoložljivi podatki od države do države v okviru Alpske konvencije razlikujejo, tako da primerjave niso možne. Napovedi so mogoče na osnovi nacionalnih izračunov in podatkov, ki pa v alpskem območju niso usklajeni. Tako trenutno ni na voljo skupnih metod za izračune in je zato nemogoče med seboj primerjati

različne predele alpskega območja. Potrebno je tudi upoštevati, da si nekatere regije in občine prizadevajo doseči energetska samozadostnost, druge pa ta cilj že dosegle. Na nacionalnem nivoju obstaja nekaj študij, ki dajejo sistematičen pregled dodane vrednosti po območjih, ki so jo pridobile z izgradnjo in proizvodnjo energije iz obnovljivih virov. Zelo koristno bi bilo uskladiti osnove za izračun po celotni alpski regiji. S pomočjo veljavne in zanesljive metode za izračun bi še nadalje okrepili alpsko območje tako, da bi podprli povečanje deleža obnovljivih virov energije na lokalnih ravneh in prikazali pričakovano dodano vrednost tako na lokalnih kakor tudi regionalnih ravneh. S takšno metodo bi upoštevali tudi negativne vplive lokalne proizvodnje energije na krajino in ekosisteme.

Alpske države podpirajo izrabo energije iz obnovljivih virov z različnimi ukrepi in investicijskimi programi. Njihov cilj je znatno povečati delež obnovljive energije v celotni proizvodnji. Strukturno šibka podeželska območja imajo lahko pod posebnimi pogoji od tega korist, kar so dokazali številni primeri v alpskih regijah. Z zadostno količino razpoložljivih virov in priložnostmi, da jih uporabijo za proizvodnjo energije, bodo občine lahko postale energetska neodvisne, hkrati pa bodo imele od tega tudi druge koristi, kot so ustvarjanje delovnih mest in dohodka ter pozitivno podobo občin ali regij zaradi individualnega prispevka k blaženju posledic podnebnih sprememb.

Sklep 14:

Topografija ima ključen vpliv na gostoto prebivalstva na gorskih območjih; večina območja Alp (približno 80%) je namreč neprimerne za stalno poselitev. Kljub temu pa je gostota prebivalstva v nekaterih dolinah primerljiva s tisto v urbanih območjih.

Sklep 15:

Spremembe v sestavi prebivalstva v alpskih gorskih skupnostih so dokaj nov in slabo raziskan socio-demografski pojav. Tako je le malo znanega o tem, koliko se ta v različnih predelih Alp spreminja, kakšen je potencial razvoja podjetništva ali kakšni odnosi se razvijajo med »starimi« in »novimi« prebivalci na gorskih območjih. Zdi se, da se sprememba v sestavi prebivalstva v zadnjih nekaj letih povečuje. Medtem ko je ta pojav še dokaj neznan dejavnik, pa bo verjetno v prihodnje igral pomembno vlogo pri razvoju alpskega podeželja.

Sklep 16:

Zahvaljujoč se svoji naravi (strmine, gravitacijska sila) in naravnemu bogastvu (velika razpoložljivost vode in biomase, obdobja močnega sonca) ima alpsko območje odlične pogoje za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov.

Sklep 17:

Da bi prispevali k varčevanju z energijo in trajnosti nahajališč njenih obnovljivih virov v Alpah, bi morali na osnovi razpoložljivih in usklajenih podatkov identificirati potencialne in priložnosti za njeno izkoriščanje na regionalni ravni.

E STRATEGIJE ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Številni protokoli Alpske konvencije vsebujejo različne vidike in vizije strategij za razvoj prihodnosti gorskih območij. Tako denimo 7. člen protokola Hribovsko kmetijstvo navaja, da bo prispevek hribovskega kmetijstva k zaščiti in ohranitvi narave in podeželja ter k preprečevanju naravnih nesreč, ki je v splošnem interesu, predmet ustrezne kompenzacije v okviru pogodbenih sporazumov, ki so vezani na določene projekte in storitve, in ki presegajo splošne obveznosti.

Koncepti trajnostnega razvoja podeželja vključujejo podporo razvoju regionalnih središč (razvrščanje po skupinah glavnih storitev javnega pomena), povečevanje sodelovanja med mesti in podeželjem, dvig stopnje zaposlenosti žensk, izboljšanje kakovosti življenja in podpiranje storitev javnega pomena. Za razvoj alpskega podeželja je potrebno optimizirati uporabo kapacitet in strokovnega znanja z univerz in drugih središč znanja z namenom, da bi premostili vrzel med znanjem (skoncentriranim pretežno v urbanih območjih) in podjetji, deležniki ter prebivalstvom na podeželju.

Inovacije ali z drugimi besedami "uspešna proizvodnja, asimilacija in izkoriščanje novosti v gospodarskih in družbenih sferah" (COM(1995) 688), igrajo ključno vlogo pri izboljševanju konkurenčnosti in privlačnosti podeželskih območij v Alpah. Iniciativa LEADER (Os 4 Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja) podpira obširne, inovativne in na partnerstvo osredotočene pristope, s pomočjo katerih naj bi okrepi razvoj podeželskih območij. Cilj je pomagati akterjem, da presodijo dolgoročni potencial njihove lokalne regije in spodbuditi uvajanje integriranih, visoko kakovostnih in izvirnih strategij za trajnostni razvoj. Zanja je značilna tudi močna osredotočenost na partnerstvo in mrežne povezave za izmenjavo izkušenj.

Zaradi kvantitativne in kvalitativne evolucije potreb in naraščajoče koncentracije storitvenih

dejavnosti v mestih, morajo biti podeželska območja inovativna in organizirati skupne alternative, hkrati pa ohranjati horizontalni pristop. Dandanes se ne zdi več smiselno razvijati individualnih storitev zaradi visokih stroškov. Globalni pristop, ki temelji na združevanju storitev, se zato zdi ustrežnejši od ločenih pristopov.

V projektu PUSEMOR (2005-2007, INTERREG III B, Alpski prostor) in ACCESS (2008-2011, Program teritorialnega sodelovanja Alpski prostor 2007-2013), so prišli do zaključka, da na storitve javnega pomena ne bi smeli gledati le v smislu infrastrukture, ampak tudi v smislu njene izrabe. Politika razvoja podeželja bi zato morala spodbujati uporabo teh storitev. Kombiniranje različnih storitev morda predstavlja pomemben korak k boljši uporabi in boljšemu časovnemu dostopu do storitev javnega pomena.

Primeri dobrih praks, ki so bili zbrani v različnih predelih Alp, razkrivajo ponavljajoče se dejstvo, da sta sodelovanje in vzpostavljanje mrežnih povezav namreč bistvenega pomena za inovacije in trajnostni razvoj. To velja za občine (mikro-regija Haute-Sonne), Lungau (mrežna povezava žensk), različna turistična območja (Alpski biseri), različna mesta (CAPAcities), kulnarične poti (Sirna cesta Bregenzerwald), mreže za biološko pridelavo in prodajo biološko pridelanih proizvodov ali večje trgovske verige (območje za pridelavo sena Trumer Seenland, itd.) in mreže za razvoj družbenega kapitala na lokalni ravni (dejavnosti društev in zvez v slovenskih alpskih občinah). Za majhna in srednjevelika podjetja (MSP-je) ima povezovanje v klastre vrsto prednosti. Te nove organizacijske oblike prispevajo k integraciji novih veščin za oblikovanje, proizvodnjo in prodajo visoko kompleksnih izdelkov. Izmenjave, interdisciplinarno povezovanje pri delu in bližina mrežnih povezav so zanesljive alternative prevladujoči logiki koncentracije in specializacije, saj zagotavljajo višjo kakovost z modernizacijo storitev javnega pomena.

Čeprav lahko z njihovo pomočjo upočasnimo proces polarizacije med marginalizacijo in urbanizacijo, subvencije niso ustrezna rešitev za trajno preusmeritev tega trenda. Za ohranjanje oddaljenih območij pri življenju so potrebni kompleksnejši ukrepi. Strategije, s pomočjo katerih je mogoče majhne in oddaljene občine oživiti in narediti bolj dinamične so: mrežne povezave med majhnimi mesti in oddaljenejšimi območji za krepitev sodelovanja na političnem, gospodarskem in kulturnem področju, spodbujanje tradicionalnih gorskih proizvodov preko regionalnih tržnih iniciativ, omogočanje tesnejšega sodelovanja med kmetijstvom in ostalimi gospodarskimi panogami in ustanovitev platform za vzpostavitev bolj prilagojenih delovnih mest ter tako spodbujanje kvalificiranih delavcev in profesionalcev, da ostanejo doma, s čimer se prepreči beg možganov. V projektu ARGE ALP "Beg možganov" so ugotovili, da je večina visoko kvalificiranih emigrantov močno navezana na svojo domovino, kar je dobra osnova za ukrepanje. Eden izmed načinov, kako obdržati ljudi v domačem okolju bodisi na fizični, finančni ali psihološki osnovi, je ustvarjanje mrež za emigrante v njihovem kraju bivanja pa tudi mednarodno, z namenom zagotavljanja informacij o dogajanju v njihovi domovini. To jih lahko spodbudi k integraciji znanja v procesih, povezanih z domovino, k investiranju v domovino ali pa preprosto k temu, da postanejo kontaktna točka za podjetja in posameznike iz domovine, ki želijo razširiti svoje gospodarske, kulturne ali druge dejavnosti. Da bi bil nek kraj privlačen za lokalno prebivalstvo pa tudi za tuje "možgane", mora vzdrževati svoj ugled in zunanjo podobo, nuditi zanimiva delovna mesta ter vzpostaviti okvirne možnosti za socialno kohezijo, denimo z zagotavljanjem storitev javnega pomena.

V zvezi z metodologijo uvajanja strategije za trajnostni razvoj podeželja v Alpah je potrebno na razvoj podeželja in njegovo načrtovanje gledati v smislu procesa in ne v smislu rezultata strokovnega dela, ki ga je nato treba prilagoditi tako, da ga lahko alpski prebivalci ustrezno dojemajo. Končne odločitve bi nato morali sprejeti ustrezni vodilni organi (uravnotežena uprava).

Kot je bilo že omenjeno v predhodnih poglavjih, podnebne spremembe in upravljanje z energijo igrajo ključno vlogo pri trajnostnem razvoju v Alpah. Zato morajo postati integralni del pri iskanju rešitev za probleme, s katerimi se območja v Alpah soočajo. Pri pripravi strategije je zato pomembno upoštevati energetske učinkovitost in uporabo obnovljivih virov energije.

Zmanjševanje porabe energije v alpskem območju je prvi korak k zmanjševanju toplogrednih plinov, ki je potreben za blažitev globalnega segrevanja. Doseganje tehničnega potenciala bolj učinkovite rabe energije ne zadostuje in ga je treba okrepiti z uvedbo makro-ekonomskih ukrepov za varčevanje z energijo.

Vsealpska energetska iniciativa, temelječa na sodelovanju, bi lahko pripomogla k sistematičnejši krepitvi položaja podeželja, še posebno najobrobnejših območij Alp. V tem kontekstu pa se zdi celo bolj pomembno razviti vsealpsko energetske strategijo. V izogib pomanjkanju energije bi lahko bila uvedba vsealpskega pametnega omrežja, ki bi bilo povezano s t.i. virtualnimi elektrarnami, ena izmed možnosti za doseganje uravnotežene energetske mešanice na osnovi obnovljivih virov energije iz alpskega območja. Posamezna območja bi lahko k temu prispevala v skladu s svojimi individualnimi možnostmi (glede na naravne vire, ranljivost, navzkrižja, sprejemljivost za lokalno prebivalstvo, itd.) in z medsebojnim sodelovanjem. Energetska politika alpskih držav si prizadeva za večji delež obnovljive energije s ciljem, da se leta 2020 poveča iz 9% na 20% celotne proizvodnje energije. Biomasa, geotermalna energija in sončna energija na alpskem območju predstavljajo izjemen energetski potencial. Poleg tega so to viri, ki jih je mogoče izrabljati v neposredni bližini njihovega izvora. Po drugi strani pa je potencial hidroenergije zanemarljiv in je zato bolj smiselno, da se vlaga v izboljševanje učinkovitosti obstoječih objektov in njihovo ekološko integracijo kot pa v gradnjo novih hidroelektrarn, še posebno, če ne gre za preudarno načrtovanje.

Večja samozadostnost pri proizvodnji energije ima za določeno območje številne prednosti. Ne le, da zmanjša regijsko odvisnost od zunanjih dobaviteljev, ampak poleg tega poveča tudi njeno kupno moč. Zaradi uporabe lokalnih virov in lokalnih investicij se okrepi lokalno gospodarstvo in regija postane privlačnejši prostor za delo. Poleg tega je možen boljši nadzor nad cenami energije, v primeru pa, da proizvodnja presega porabo, se odprejo možnosti za izvoz energije in priložnosti za zaslužek. Decentralizirana proizvodnja energije je naslednja značilnost lokalnih obnovljivih virov energije, zaradi

česar se zmanjša razdalja med proizvajalci in uporabniki, z vsemi prednostmi, ki jih to prinaša.

Možna prioriteta področja takšne strategije bi lahko bile storitve javnega pomena, vertikalne in horizontalne mrežne povezave in povezovanje v klastre v kmetijstvu, gozdarstvu in turizmu, sodelovanje in mreže človeških virov v Alpah in končno tudi mala in srednjevelika podjetja in inovacije. Alpska konvencija bi lahko zagotovila platformo za tak proces in za razvoj politike, ki bi bila naravnana posebej na alpsko območje.

F GLAVNI IZZIVI RAZVOJA PODEŽELJA

Glavni izzivi, ki jih je izpostavila delovna skupina, so operativne narave in bi lahko bili osnova za prihodnje politike na alpskem območju ter za zagotavljanje privlačnih življenjskih pogojev v teh predelih.

Skupina priporoča, naj se upoštevajo posebne značilnosti alpskih gorskih območij, kar pa ne pomeni, da bi se moralo v javnih politikah za Alpe razmišljati o kompenzacijah zaradi njihovih omejitev (vključno z gorami kot naravno omejitvijo); ampak o razvoju njihovih prednosti, s poudarkom na vrednosti, ki jo predstavljajo alpski viri in storitve ter možnostmi da alpski prebivalci delijo svoje bogastvo z drugimi.

Skupina je umestila glavne izzive v šest večjih predlogov, ki se osredotočajo na šest glavnih problemov:

- 1) Koordinacija javnih politik na alpskem območju in potreba po novih vrstah teritorialnega upravljanja;
- 2) Izboljšanje funkcionalnih povezav med gorskimi in urbanimi območji v alpskih dolinah in na obrobju Alp;
- 3) Spodbujanje raziskav za inovacije v Alpah in v gorskih območjih na sploh;
- 4) Krepitev gospodarskih dejavnosti, ki so značilne za Alpe (z izkoriščanjem teritorialnega bogastva za ustvarjanje dobička in s tem ohranjanje in ustvarjanje novih delovnih mest);
- 5) Mreženje na podlagi izkušenj s trajnostnim razvojem v Alpah;
- 6) Spodbujanje varčevanja z energijo in uporabe energije iz obnovljivih virov.

F.1 KOORDINACIJA JAVNIH UKREPOV NA OBMOČJU ALP IN POTREBA PO NOVIH VRSTAH TERITORIALNEGA UPRAVLJANJA

Izzivi, s katerimi se soočajo v Alpah, predstavljeni v tem poročilu, lahko delujejo kot gonilne sile integralnega pristopa k razvoju podeželja. Cilj je, da se politike uskladijo in osredotočijo na tisto, kar je bistvenega pomena za razvoj podeželja. Osnovno načelo je pristop z upravljanjem od spodaj navzgor, ki v odločanje vključuje različne skupine prebivalstva, kar omogoča uspešno implementacijo integralnih pristopov, tako na splošni kot na specifični oz. na regionalni in lokalni ravni.

Kot smo že omenili, je na območju Alp prišlo do

nekaterih demografskih sprememb, vendar pa je osrednja trenutna naloga prilagajanje podnebnim spremembam. To je treba upoštevati tudi pri uskaljevanju različnih politik in horizontalnih razvojnih ukrepov, namenjenih alpskemu območju. Delovna skupina predlaga, da tisti, ki odločajo o politikah za alpsko območje uporabijo makro-regionalni pristop, s katerim bi dosegli boljšo koordinacijo med nacionalnimi in evropskimi orodji, kar lahko prispeva k prilagoditvi alpskega gospodarstva že zaznamim posledicam globalnega segrevanja.

Glavni izziv 1:

Alpska konvencija mora prispevati k razpravam o makro-regionalnem pristopu in ostalih oblikah teritorialnega upravljanja na alpskem območju. V tem smislu bi bile lahko regionalne uprave bolj vključene in bi prispevale večjo dodano vrednost.

Glavni izziv 2:

Potrebno je določiti načine za blaženje in prilagajanje podnebnim spremembam na alpskem območju, saj bi z njimi lahko pospešili trajnostni razvoj podeželja, posebno s podpiranjem občinskih, mestnih in regionalnih pobud.

V tem smislu člani delovne skupine ugotavljajo, da pripravo javne politike, ki bi pokrivala alpska

območja, ovira pomanjkanje statističnih podatkov za območje Alpske konvencije.

Glavni izziv 3:

Dialog med odgovornimi institucijami Alpske konvencije in statističnimi uradi na nacionalni in občinski ravni se mora izboljšati, z namenom da se zagotovi upoštevanje perimetra Alpske konvencije pri pripravi statističnih raziskav.

F.2 IZBOLJŠANJE FUNKCIONALNIH POVEZAV MED PODEŽELJEM IN URBANIMI OBMOČJI

Člani delovne skupine poudarjajo, da je prostorska dinamika Alp tesno povezana z njihovim odnosom do bližnjih urbanih območij in njihove okolice (bodisi da so ta znotraj ali pa izven perimetra Alpske konvencije). V resnici prav ta prostorska dinamika igra najpomembnejšo vlogo na kontinentu. Pri pripravi ukrepov pritegne ta dimenzija pozornost v sledečih točkah:

- Količina dnevniških migracij in prometa zaradi prostočasniških aktivnosti med urbanih območji in gorami ter potreba po solidarnosti med lokalnimi oblastmi: zagotoviti je treba, da se lokalni viri ne namenjujejo le za gospo-

darske dejavnosti na obravnavanem območju.

- V nekaterih alpskih območjih dominira tako imenovano »rezidenčno gospodarstvo«. Skupina poudarja potrebo po strukturiranju gospodarstva in poselitve tako, da območja ne bi služila le kot »spalna ali počitniška naselja«, temveč bi bil prostorski razvoj takšen, da bi se na takšnih območjih razvile tudi druge dejavnosti.
- Skupina ugotavlja, da se precejšen delež inovativnega potenciala, ki dopolnjuje inovacije, ustvarjene v Alpah, nahaja v večjih mestih v bližini Alp (bodisi da so ta znotraj ali pa izven perimetra Alpske konvencije).

Glavni izziv 4:

Za razmišljanje o načinih za zagotavljanje usklajenega razvoja alpskega podeželja je potreben pristop, ki omogoča vključevanje tako urbanih kot podeželskih območij.

Glavni izziv 5:

Potrebno je določiti in motivirati pilotne regije, v katerih se bodo preizkušali načini za vzpostavitev sodelovanja med urbanimi središči in podeželsko okolico z namenom, da se pripravijo posebni programi za izboljšanje funkcionalnega odnosa med njimi.

F.3 SPODBUJANJE RAZISKAV ZA INOVACIJE V GORSKIH OBMOČJIH

Člani skupine menijo, da je sposobnost alpskih območij za zagotavljanje lastnega trajnostnega razvoja odvisna od njihove zmožnosti, da mobilizirajo raziskovalce in tako povečajo izmenjavo znanja z namenom, da se spodbudijo inovacije v alpskem območju. V ta namen priporočajo:

- spodbujanje raziskav, ki bi se osredotočale na teme, ki so osrednjega pomena za alpsko

območje, kot denimo, kako v polni meri uporabljati ekosistemske storitve, kako spremeniti turistično gospodarstvo, ustvarjati družbene inovacije in obvladovati naravna tveganja, itd.

- pritegnitev usposobljenega kadra, ki izhaja iz alpskih regij, da postane zavzet za alpsko problematiko, upošteva, da takšni posamezniki ponavadi ohranijo močno privrženost svoji domovini in njeni okolici.

Glavni izziv 6:

Raziskovalne okvire na gorskih območjih je treba dograjevati in koristno uporabiti.

Glavni izziv 7:

Potrebno je določiti posebna orodja za politike, ki bi spodbujale inovacije, v katere bi bile vključene posebne značilnosti Alp na podlagi primerov dobre prakse, ki so opisani v daljši različici tega poročila.

Glavni izziv 8:

Vrednosti alpskega bogastva in ekosistemskih storitev naj se upoštevajo za boljšo zaščito občutljivega gorskega okolja.

F.4 KREPITEV GOSPODARSKIH DEJAVNOSTI, ZNAČILNIH ZA ALPE

Na splošno skupina priporoča, da se pri določanju osrednjih javnih politik delovanja upoštevajo posebni izzivi, spremembe in prednostna področja alpskih območij (skupna kmetijska politika, kohezijska politika, prometna politika, itd.). Z upoštevanjem alpskih posebnosti bo mogoče v polni meri izkoriščati vrednost raznolikega nabora naravnih in človeških virov, ki jih lahko najdemo v gorskih območjih Alp. O teh območjih ne bi smeli razmišljati z vidika kompenzacije njihovih omejitev, ampak o razvoju njihovih naravnih virov za ustvarjanje dobička. Delovna skupina poudarja sledeče točke:

- za kmetijstvo: za spremembo trenda opuščanja kmetij in upadanja prebivalstva v oddaljenih območjih je potrebno ohraniti ali pa na novo ustvarjati konkurenčnost z uveljavljanjem večfunkcionalnega kmetijstva, in sicer s pomočjo ustreznih subvencij pa tudi s trženjem kmetijskih proizvodov z označbo izvora;
- za vlogo gozdov na gorskih območjih: potrebno je pripraviti javno politiko za spodbujanje

večfunkcionalne vloge gorskih gozdov (varovanje pred naravnimi nesrečami, lepota krajine in privlačnost za turizem, proizvodnja lesa za gradbeni material ali za kurjavo, itd.);

- za proizvodnjo energije: potrebno je podpirati proizvodnjo energije iz obnovljivih virov z zagotavljanjem, da imajo območja, v katerih so nahajališča, delež od proizvedenega bogastva. Pomembno je, da se izberejo viri energije, ki so prilagojeni posebnostim določenega območja;
- za industrijski sektor: potrebno je podpreti proces preoblikovanja starih in ustvarjanja novih podjetij. Uporaba informacijsko-komunikacijskih tehnologij lahko pripomore k razvoju novega tržnega potenciala in k premoščanju razdalj;
- za turizem: turistični sektor mora postati bolj konkurenčen, posebno tako, da razvije možnost prilagajanja podnebnim spremembam;
- za ekosistemske storitve: potrebno je raziskati različne plačilne modele.

Glavni izziv 9:

Potrebno je spodbujati programe in iskati vire financiranja zato, da bodo uspešne izkušnje služile tudi drugim in bo mogoče ovrednotiti vpliv inovacij.

F.5 MREŽENJE NA PODLAGI IZKUŠENJ V ZVEZI S TRAJNOSTNIM RAZVOJEM V ALPAH

Skupina strokovnjakov poudarja tudi pomen spodbujanja politik za zagotavljanje pristopov od spodaj navzgor in lokalnih iniciativ. Alpska

konvencija bo spodbudila participacijo alpskih deležnikov in vzpostavitev aktivnosti mreženja v Alpah.

Glavni izziv 10:

Potrebno je implementirati institucionalne in finančne ukrepe ter razviti ustrezne kompetence za prenos uspešnih izkušenj v razvojne politike.

F.6 SPODBUJANJE VARČEVANJA Z ENERGIJO IN UPORABE OBNOVLJIVIH VIROV ENERGIJE

Alpska območja lahko pomembno prispevajo k doseganju ciljev EU: 20-20-20 z učinkovito rabo energije in spodbujanjem rabe energije iz obnovljivih virov. S svojimi naravnimi viri lahko znatno pripomorejo k zniževanju izpustov CO₂ in omejijo odvisnost evropske regije od držav, ki proizvajajo fosilna goriva.

Alpski gozdovi nudijo znatne količine energetsko učinkovitega gradbenega materiala, poleg tega pa ima energetska učinkovita gradnja v Alpah dolgo tradicijo. Ker je varčevanje z energijo daleč najčistejši in najbolj dostopen način zmanjševanja emisij toplogrednih plinov, delovna skupina predlaga predvsem spodbujanje varčevanja z energijo.

Obstaja pa tudi precejšen potencial za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov (hidroenergija, biomasa, solarna energija, moč vetra in geotermalni viri). Hkrati s spodbujanjem takšne proizvodnje, pa je treba upoštevati tudi njene negativne vplive na okolje. Za zagotovitev objektivnosti razprav je potrebno temeljito znanje o vseh možnih vplivih proizvodnje energije iz obnovljivih virov – tako pozitivnih, kot negativnih.

Potrebno je torej spodbujati oboje, ukrepe varčevanja z energijo in uporabo energije iz obnovljivih virov. Skupina podpira izboljševanje donosnosti energetske proizvodnje in s tem nastanek novega ekonomskega potenciala za alpske skupnosti.

Glavni izziv 11:

Potrebno je podpreti razvoj regionalnih energetskih konceptov kot osnovo za spodbujanje proizvodnje energije iz obnovljivih virov in večjo energetska učinkovitost.

Glavni izziv 12:

Potrebno je zbirati podatke in know-how o varčevanju z energijo in pridobivanju energije iz obnovljivih virov.

Glavni izziv 13:

Varčevanje z energijo in energetska učinkovitost bi morali imeti prioriteto pri pridobivanju več energije.

Glavni izziv 14:

Potrebna je sistematična analiza potenciala in tveganj, povezanih z rabo obnovljivih virov energije, na alpskem območju tako na lokalni kakor tudi regionalni ravni.

Potrebno je ovrednotiti pozitivne in negativne vplive različnih vrst rabe obnovljivih virov energije, ki so značilne za alpsko območje, in njihovih okvirnih pogojev.

BIBLIOGRAFIJA

Alpska konvencija; Poročilo o stanju Alp: Promet in mobilnost v Alpah; 2007.

Dax T.; The role of mountain regions in territorial cohesion, prispevek k diskusiji o Zeleni knjigi o teritorialni koheziji; po naročilu Euromontane, Bruselj; 57 str.; 2008.

EEA; Integrated assessment of Europe's mountain areas, poročilo EEA; 2010.

Errington, A.; Elaborare strumenti per lo sviluppo rurale: un'agenda di ricerche multidisciplinari. In: A. Arzeni, R. Esposti & F. Sotte (Eds.); Politiche di sviluppo rurale tra programmazione e valutazione; (str. 91-113); Milano: Franco Angeli; 2003.

Tappeiner U., Borsdorf A., Tasser E.; Atlas Alp, Spektrum Akademischer Verlag; Heidelberg; 2008.

Zanolla G., Ruffini F. & Streifeneder T.; Demographic dynamics in the Alpine arch: trends and future developments with special focus on Italy; Mednarodna konferenca o regionalnem in urbanem modeliranju; Bruselj; 2007.

SPLETNE STRANI

www.alpconv.org

www.alpine-space.eu

www.argealp.org

www.berggebiete.eu/cms/dmdocuments/laendliche_entwicklung/artikel_dax_machold_meisinger_rdp_rural-youth.pdf

www.dislivelli.eu

enrd.ec.europa.eu/rural-development-policy/leader/en/leader_home_en.cfm

www.ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/transnational/index_en.htm

www.ec.europa.eu/regional_policy/images/map/cooperat2007/transnational/transnat_mosaic.pdf

www.iscar-alpineresearch.org

www.mtnforum.org/rs/ol/browse.cfm?tp=vd&docid=4877

www.oecd.org/document/7/0,3746,en_2649_33735_37015431_1_1_1_1,00.html

www.reg-observatory.org

www.rim-europa.eu

www.uibk.ac.at/diamont

PRILOGA

Seznam primerov dobre prakse, ki so predstavljene v daljši verziji poročila
(na voljo na spletni strani www.alpconv.org)

- Dobra praksa 1:** Dejavnosti društev in zvez kot merilo razvoja družbenega kapitala na lokalni ravni, Slovenija
- Dobra praksa 2:** Inovacijski proces za trajnostno načrtovanje, Italija
- Dobra praksa 3:** Socialni koncept Ausserfern, Avstrija
- Dobra praksa 4:** "The Ark": spodbujanje inovativnosti v Valaisu, Švica
- Dobra praksa 5:** Socialna inovacija v Avstriji: omrežje žensk Lungau
- Dobra praksa 6:** Medobčinsko sodelovanje: Mikro regija "Haute-Sorne", Švica
- Dobra praksa 7:** Inovacije na področju storitev v podporo turizma v Alpah
- Dobra praksa 8:** Alpski biseri, mednarodni projekt
- Dobra praksa 9:** Pilotni projekti: "Mobiles Entlebuch": razvoj mehke mobilnosti v kraju Entlebuch, Švica
- Dobra praksa 10:** Biosferni park "Grosses Walsertal", Avstrija
- Dobra praksa 11:** Sirna cesta Bregenzerwald, Avstrija
- Dobra praksa 12:** Razvojni program Soča 2002-2006 in 2007-2013, Slovenija
- Dobra praksa 13:** Integracija storitev, Liechtenstein
- Dobra praksa 14:** inoVagri: Spodbujanje inovacij v kmetijstvu, Švica
- Dobra praksa 15:** Območje organske pridelave sena v kraju Trumer, Seenland, Avstrija
- Dobra praksa 16:** Organsko kmetijstvo v eko-vasi v Čadrgu, Slovenija
- Dobra praksa 17:** Naravni park Almenland Teichalm Sommeralm, Avstrija
- Dobra praksa 18:** Čiščenje odplak, ki nastajajo pri proizvodnji sira, Francija
- Dobra praksa 19:** Projekt "Chilometro zero", Italija
- Dobra praksa 20:** Primer SuperAlp! 4, prečkanje Alp na trajnosten način, mednarodni projekt
- Dobra praksa 21:** Center konkurenčnosti: ARVE Industries, mednarodni projekt
- Dobra praksa 22:** Mikro Center osrednja Švica (MCCS)
- Dobra praksa 23:** Shema storitev "Pays Sisteronais Buëch", Francija
- Dobra praksa 24:** Vaške storitve v zgornji Koroški, Avstrija
- Dobra praksa 25:** Potujoča knjižnica BIBLIOBUS, Slovenija
- Dobra praksa 26:** Socialno varstvo z integracijo duševno prizadetih v občini Črna, Slovenija
- Dobra praksa 27:** Raziskovalni program "Prostor, oblikovan po moje", Alpe Jadran
- Dobra praksa 28:** Vizija Rheintal: 29 občin – en življenjski prostor, Avstrija
- Dobra praksa 29:** Aglomeracija zveze Werdenberg-Liechtenstein, Švica in Liechtenstein
- Dobra praksa 30:** Zaščita in promocija gorskega vinogradništva in proizvodnje gorskih vin: primera CERVIM in UNCEM, Italija
- Dobra praksa 31:** Prilagodljive upravne strategije Avstrijskih zveznih gozdov, Avstrija
- Dobra praksa 32:** Projekti INTERREG na področju gozdarstva, Nemčija
- Dobra praksa 33:** Razvoj pristopa gradnje z lesom: certifikat "Bois des Alpes", Francija
- Dobra praksa 34:** Dobre prakse trajnostne mobilnosti, Italija
- Dobra praksa 35:** Gospodarski cikli in razvoj podeželja v Evropi, s posebnim poudarkom na alpskih območjih
- Dobra praksa 36:** Plačila kmetom za kakovost pitne vode v Münchnu, Nemčija
- Dobra praksa 37:** Specializacija za proizvodnjo vina v Goriških Brdih, Slovenija
- Dobra praksa 38:** Umetnostni in zgodovinski kraji ter pokrajine, Francija
- Dobra praksa 39:** Primer italijanskega sklada za okoljske "srčne kraje", Italija
- Dobra praksa 40:** Upravljanje krajin v slovenski strategiji prostorskega razvoja, Slovenija
- Dobra praksa 41:** "Pot miru v Posočju" ustanove "Fundacija Poti miru v Posočju", Slovenija
- Dobra praksa 42:** Muzej na prostem v Glentleitu, na Gornjem Bavarskem, Nemčija
- Dobra praksa 43:** Odličnost v izobraževanju za upravljanje z gorskimi sredstvi v Alpah v Nemčiji in Italiji
- Dobra praksa 44:** Socialna dimenzija in gospodarski dosežki v Avstriji
- Dobra praksa 45:** Projekt SHARE, mednarodni projekt
- Dobra praksa 46:** Wildpoldsried 2009, Nemčija
- Dobra praksa 47:** Program e5 za učinkovito rabo energije v občinah, Avstrija
- Dobra praksa 48:** Bioenergetsko območje Goms 2030; Projekt "Gleichstrom" 2007 - 2010, Švica
- Dobra praksa 49:** Projekt toplovoda med Švicarsko sežigalnico odpadkov v kraju Buchs in podjetji v Liechtensteinu
- Dobra praksa 50:** Švicarska agencija za spodbujanje inovacij CTI, Švica

www.alpconv.org

**Stalni sekretariat Alpske
konvencije**

Herzog-Friedrich-Straße 15
A-6020 Innsbruck
Tel.: + 43.512.588.589 – 0
Fax.: + 43.512.588.589 – 20
Email: info@alpconv.org

Izpostava

Viale Druso 1/Drususallee 1
I-39100 Bolzano/Bozen
Tel.: + 39 0471 055 352
Fax.: + 39 0471 055 359

